"Dacă principiul democratic al societății civile presupune cu necesitate dialectica împărțirii în partide adverse, principiul Bisericii este, dimpotrivă, unul al dărâmării oricăror bariere artificiale dintre oameni sau grupuri de oameni, al unei uniri întru și în Principiul unificator Hristos. Dacă astăzi Biserica își propune să ia o atitudine politică, apoi ea este una complet deosebită de cea a partidelor și sub nici o formă concurențială. Ea nu este îndreptată împotriva unor adversari politici, ci împotriva ispitelor și rătăcirilor care primejduiesc viața unei națiuni".

Costion NICOLESCU

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XII
Nr. 7/139
Iulie
2002

16 pag. - 10000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulație în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANȚA, ELVEȚIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

CINE SE TEME DE BISERICĂ ?

Reținere. Când este vorba de activitate politică implicată partizan, desfășurată ca profesiune în sine, cei mai mulți dintre creștinii ce-și trăiesc autentic credința lor au o reacție instinctivă de respingere, de retragere. A intrat în conștiința comună convingerea că activitatea politică aduce, aproape fără scăpare, o anumită maculare. Pentru creștin, apropiată pare să-i fie aceastã "poruncă" a Apostolului Pavel: "Și așa cum v-am poruncit noi, să râvniți a trăi în liniște, să vă vedeți fiecare de treburile sale și să lucrați cu mâinile voastre, așa încât să vă purtați cuviincios cu cei din afară și să nu aveți nevoie de nimeni" (*I Tesaloniceni* 4, 11-12).

În același timp, creștinii sunt și ei oameni viețuind în societate; ba mai mult, ar trebui să fie, după îndemnul lui Hristos, *sarea* și *lumina* ei (cf. *Matei* 5, 13-14), așadar să-i dea gustul cel bun și posibilitatea de a (strã)vedea limpede. Cum, totuși, activitatea politică este o componentă *sine qua non* a vieții sociale, cineva tot trebuie s-o împlinească. A constituit o problemă a creștinului dintotdeauna aceea de a stabili cum și cât ar trebui să se implice el în acțiuni cu caracter politic, astfel încât să nu se abată prea mult de la exigențele impuse conștiinței sale de preceptele creștine.

În orice caz, se pare că o participare mai susținută a Bisericii la aprecierea calității unor decizii publice, o dată cu promovarea valorilor proprii acreditate istoric, s-ar dovedi necesară și salutară, răspunzând orizontului de așteptare al multor credincioși. Și, bine condusă, ea ar putea fi chiar deosebit de benefică.

Un ierarh "iese la bătaie". Nu demult, răspunzând unei întrebări venite din sală, în cadrul unei întâlniri cu credincioși din Alba Iulia, Înalt Preasfințitul Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului a afirmat că Biserica trebuie să fie pregătită să se implice electoral în următoarele alegeri. Jurnalele și televiziunile au explodat și au încercat să exploateze momentul după stilul lor, ca pe un scandal. Pentru a nu exista nici o confuzie, poziția a fost asumată și precizată extrem de clar într-un comunicat ulterior provenit de la Secretariatul de Cabinet al Arhiepiscopiei. Luarea de poziție a Înalt Preasfințitului Bartolomeu Anania a produs multe nedumeriri și discuții, atât în rândul celor înscriși în respirația liturgică a Bisericii, cât și (mai ales) printre cei pentru care Biserica reprezintă doar o instituție între altele, sau chiar numai una decorativă în societatea contemporană, societate considerată prea avansată și prea complexă – vai! – pentru a se mai fundamenta decis pe valorile creștine autentice (acuzate tocmai de fundamentalism!), așa cum au fost ele păstrate cu infinită grijă de Tradiția vie a Bisericii, de la împlinirea Revelației prin Iisus Hristos și până astăzi. Până acum, impresia generală era aceea a unei neutralități electorale (oficiale!) a Bisericii și a unei colaborări condiționate cu Puterea (în accepția ei cea mai generală și neutră, în vederea promovării propriilor interese instituționale).

Pentru cei ce s-ar putea sminti sau numai nedumeri atunci când spun că ierarhul "iese la bătaie", voi reaminti această poruncă apostolică dată episcopilor: *"Această poruncă îți încredințez, fiule Timotei, [...], să te lupți lupta cea bună"* (*I Timotei* 1, 18). Mai departe, Apostolul Pavel îi spune aceluiași episcop Timotei: "Urmărește dreptatea, evlavia, credința, iubirea, răbdarea, blândețea. Luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața veșnică la care ai fost chemat și pentru care mărturisirea cea bună ai mărturisit în fața multor martori" (*I Timotei* 6, 11-12). Căci lucrurile care au făcut necesară poziția ierarhului nostru sunt vechi: *"După ce mai întâi am pătimit și am fost ocărât [...], am îndrăznit întru Dumnezeul nostru să grăim către voi, în multă luptă, Evanghelia lui Dumnezeu"* (*1 Tesaloniceni* 2, 2). Cum totul pentru creștini este față, oricine poate cunoaște obiectivele și programul de luptă al Bisericii și, totodată, poate constata cum luarea de atitudine a arhiepiscopului Bartolomeu este nu numai *îndreptățită*, dar și *obligatorie*, în virtutea chemării sale apostolice.

Exasperare. Trebuie văzut și înțeles că dacă Biserica a ajuns să-și propună astfel de scopuri, acest lucru se datorează, în mod cert, nu faptului că nu ar avea ce face, ci unei anumite exasperări produse de indiferența forțelor politice față de cerințele unei societăți (totuși) creștine, după cum se autodeclară liber prin componenții ei. Glasul Bisericii Ortodoxe (care, indiferent de ceea ce recunoaște sau nu Constituția noastră, rămâne, prin tradiția și spiritul ei, evident "națională") este din ce în ce mai ignorat de autorități (în ciuda icoanelor aflate în diferite birouri ale potentaților zilei sau a unor manifestări omagiale la care le place să se afișeze în preajma oamenilor cu responsabilități în Biserică). Prea văd unii astăzi această societate românească ca pe un teren neutru (al tuturor și al nimănui), pe care poate să facă fiecare ce vrea, să ridice la întâmplare orice construcție spirituală, fie ea oricât de hidoasă și nocivă. Prea se dă curs unor iluzorii libertăți individuale ce țin mai degrabă de libertinajul anarhic și dizolvant, în dauna unei sănătoase și reale libertăți a corpului social, în ansamblul său organic.

În timp ce criza spirituală, morală și materială a societății românești contemporane se accentuează pe zi ce trece, numeroși membri ai clasei politice rămân preocupați mai mult de discursuri sforăitoare fără conținut, de propășirea proprie sau de promovarea, în unele cazuri, a unor legi și reglementări contrare valorilor care au stat la temelia construcției Europei creștine pe care am moștenit-o și pe care creștinii și-o asumă ca atare. Căci, în chip evident, ceea ce are Europa mai de preț este, direct sau indirect, de sorginte creștină, chiar dacă destui nu vor s-o recunoască.

Un alt fel de putere. Pe lângă toate celelalte puteri ale statului constituțional (trei, patru sau cinci mai mult sau mai puțin oficiale, nu se știe niciodată prea bine, și numeroase altele oculte), există, în mod cert, una mai mare, de care ar trebui să se țină seama în evaluarea corectă a situației

(continuare în pag.2)

Costion NICOLESCU

Î. P. S. BARTOLOMEU ANANIA
UN IERARH CÂT BIBLIA?

***Biblia sau Sfânta Scriptură*, versiune diortosită după *Septuaginta*, redactată și adnotată de Î. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002 [pe pagina de titlu e trecut anul 2001], 1840 pagini.**

Joi 4 iulie 2002, a avut loc la Palatul Patriarhiei din București, în prezența P. F. Părinte Patriarh Teoctist, a membrilor marcanți ai Sfântului Sinod și a altor personalități religioase sau culturale, lansarea ediției jubiliare a Bibliei, nouă versiune românească ce reînnoadă la noi tradiția *Septuagintei*, întreruptă timp de peste trei sferturi de veac. Pe de altă parte, este prima ediție românească a Bibliei însoțită de note și comentarii. Înaltul ierarh și cărturar de la Cluj a ostenit la această monumentală realizare mai bine de 10 ani, cu dubla sa competență de teolog și literat, împlinind cel mai important act cultural bisericesc de la 1688 (Biblia de la București) încoace.

(urmare din pag. 1)

strategice moral-spirituale (şi nu numai) a ţării şi în desfăşurarea oricăror acţiuni ulterioare desfăşurate în acest sens: *puterea Bisericii*. Este, în fapt, după criteriile existenţiale absolute, puterea cea mai mare, pentru că este cea mai puţin legată de interese materiale şi perisabile. Este puterea cea mai mare întrucât cu ea este Dumnezeu. Este puterea cea mai mare pentru că are bătaie eshatologică şi îşi strânge principalele comori în cer. Este puterea cea mai mare pentru că în componenţa ei sunt cei mai fragili şi cei mai puternici oameni, cei a căror principală avere şi tărie sunt credinţa, nădejdea şi iubirea. Este o putere care nu atentează la libertatea fiinţei, ci o potenţează şi o împlineşte. Este o putere prin excelenţă creatoare. Biserica are o putere atât de mare, încât nici cei ce-o slujesc nu-şi dau seama adesea de ea şi nu o pun suficient în lucrare. Puterea aceasta este destinată – nu de oameni, ci de Dumnezeu – să le ţină sub observaţie (din punct de vedere spiritual şi moral) pe toate celelalte, atragându-le atenţia asupra oricăror abateri de la calea mântuirii desemnată de Hristos. Nu este simplu, ba chiar nu e lipsit de primejdie, să lucrezi cu o astfel de putere. Nevrednicia slujirii este, mai mult ca în oricare alt domeniu, fatală.

Neliniştе!? Atitudinea activă, direct implicată electoral, a Bisericii, preconizată de arhiepiscopul Clujului, a produs unora "îngrijorare", iar altora o adevărată panică. Anvergura morală şi culturală a ierarhului Bartolomeu au făcut mai dificilă expedierea rapidă a atitudinii şi catalogarea ei după moda timpului nostru ("fundamentalistă", "extremistă" etc.)

Dar cine are a se nelinişti? Cine ar avea de pierdut prin implicarea Bisericii în *sfătuirea* credincioşilor ei din punct de vedere electoral? Desigur, cei care se simt, într-un fel sau altul, "vizaţi", adică toţi acei care, prin cuvânt sau prin conduită, se arată a fi potrivnici valorilor creştine, toţi acei care atentează permanent la sănătatea morală şi spirituală a societăţii româneşti. Iar Biserica îi vizează pe cei care se înscriu în această sfătuire a Sfântului Apostol Pavel: *"Să nu vă amestecaţi [...] cu desfrânaţii acestei lumi, sau cu lacomii şi hrăpitorii, sau cu închinătorii la idoli. [...] Pe cel rău scoateţi-l din mijlocul vostru!"* (*I Corinteni* 5, 9-10 şi 13).

Deruta unora la propunerea Înalt Preasfinţitului Bartolomeu Anania vine din faptul că intervenţia Bisericii prin factorii ei responsabili făcându-se de-acum pe faţă, ea va avea o acurateţe mai mare şi un impact mai accentuat, ceea ce va micşora, în mod cert, scorul electoral al oricăror persoane sau forţe ne-creştine şi, mai ales, anti-creştine (şi sunt destule!).

Întrebări firеşti. Câteva chestiuni cred că nu pot fi ocolite pentru o evaluare completă a problemei. Care este aria de acţiune a Bisericii în sfera politică? Care sunt puterile Bisericii pentru un atare tip de demers social? Şi care sunt riscurile pe care şi le asumă Biserica? La ce implicaţii şi efecte ne putem aştepta în urma desfăşurării unui atare tip de implicare? Sunt întrebări care trebuie să-şi afle răspunsul corect, care să conducă la adoptarea unor atitudini corecte.

Poziţii de principiu. În ceea ce priveşte implicarea directă a Bisericii în viaţa politică, două au fost poziţiile principiale preconizate şi propuse, în general, de-a lungul istoriei – şi pe care le regăsim şi astăzi.

Una este aceea ca ea să nu aibă absolut nici o tangenţă cu viaţa politică şi să rămână în sfera preocupărilor ei transcendentale. O izolare a ei într-un soi de ghetou spiritual. Din contră, alţii i-au reproşat, adesea, o neimplicare în această viaţă şi au cerut ca Biserica să aibă atitudini politice mai tranşant afirmate. Atitudinea dintâi se bazează pe argumentul adesea invocat că Împărăţia lui Dumnezeu nu este din această lume (cf. *Ioan* 18, 36), că atingerea de sfera politicului murdăreşte cam întotdeauna, obligând la compromisuri morale care vin în contradicţie cu preceptele pure şi ferme ale învăţăturii creştine. Contra-argumentul ar veni din faptul că tot Hristos a spus: *"Voi sunteţi din lumea aceasta; Eu nu sunt din lumea aceasta"* (*Ioan* 8, 23). Lupta noastră pentru a depăşi această lume şi a o câştiga pe cealaltă, în proximitatea veşnică a lui Hristos, începe încă din această lume, pe care se cere s-o transformăm, transfigurând prin lucrare materia dăruită nouă de Dumnezeu în diferitele ei alcătuiri create.

Realitatea istorică (nu este aici locul unei analize mai detaliate) arată că Biserica a făcut întotdeauna, într-un fel sau altul, politică. A făcut cel mai adesea o politică (în sens major) care a fost politica Bisericii, o politică menită să prezerve instituţia divino-umană şi să o ajute să-şi desfăşoare în chip cât mai propice misiunea ei de călăuzitoare spre mântuire, prin mijloacele liturgice care-i sunt specifice. A făcut şi politică în sens minor, fie prin anumiţi membri ai clerului, fie prin credincioşi. În aceste cazuri, politica ei a putut fi mai fericită sau mai nefericită, după calitatea umană a celor ce s-au implicat. Experienţele noastre în domeniu, de un veac şi jumătate, arată că interferenţele politice directe între ierarhiile politice şi cea bisericească au fost mai degrabă păguboase.

Şi dacă vrem să fim exacţi şi oarecum la zi în analizele pe care le facem, trebuie să constatăm cum o parte din cler a făcut o politică sau alta şi în anii din urmă, în funcţie de varii interese, unele ţinând de Biserică, altele de raportarea naţională, altele, în sfârşit, numai de anumite veleităţi individuale şi nu întotdeauna inocente.

Democraţia: câtă iluzie şi câtă realitate? Va trebui să vorbim cu un alt prilej de această minciună a democraţiei, cel puţin în felul în care este ea fluturată amăgitor în faţa societăţii zilelor noastre. Nicăieri şi niciodată nu a condus, nu conduce şi nu va conduce *demos*-ul, poporul. Conducerea o au elitele politice, care cel mai adesea sunt foarte departe de a se confunda cu elitele spirituale ale unei societăţi, ca să nu mai vorbim de raportarea lor la elitele duhovniceşti, care sunt astăzi, din păcate (păcătos!), ignorate pur şi simplu (şi, în fapt, resimţite ca "deranjând" prin însăşi modul lor de trăire). Votul "liber" şi universal îi dă omului contemporan numai "libertatea" (?!) de a alege între diferiţi stăpâni. Stăpâni care, ascunzându-şi poziţia de stăpâni, nu se mai simt datori cu aproape nimic faţă de alegătorii lor.

Biserica nu s-a proclamat niciodată "democratică"; din contră, ea şi-a asumat ca fiindu-i constitutiv principiul ierarhic, e drept, îmbinat strâns cu cel sobornicesc. În chestiunile cele mai profunde şi importante, ea a fost, însă, totdeauna real democratică. Păstrarea nealterată şi transmiterea adevărului de credinţă este atributul Bisericii în integritatea ei, iar nu doar al clerului sau ierarhiei ca elite harice şi administrative, adevăr ce a fost menţionat răspicat în Enciclica Patriarhilor ortodocşi de la 1848 (răspuns la o Enciclică anterioară a papei Pius al IX-lea): *"La noi n-au putut niciodată nici patriarhii, nici sinoadele să introducă lucruri noi, pentru că apărătorul religiei este corpul Bisericii, adică poporul însuşi, care vrea ca religia să-i fie veşnic neschimbată şi la fel cu a părinţilor săi..."* (apud *Teologia dogmatică şi simbolică*, Manual pentru Institutele Teologice, vol. 2, Editura Institutului Biblic, Bucureşti, 1958, p. 200).

Cele două ierarhii şi rolul lor conjugat. În Biserică a activat întotdeauna, pe lângă ierarhia harică, şi o ierarhie mistică duhovnicească, mai puţin exact structurată, dar cu un rol extrem de important (Părintele Dumitru Stăniloae, *Teologia morală ortodoxă*, vol. 3, Editura Institutului Biblic, Bucureşti, 1981, pp. 45-46). Lumea Bisericii şi-a revendicat mereu ca principali "directori de conştiinţă" pe marii ei duhovnici, de care, din fericire, Dumnezeu nu ne-a sărăcit niciodată, şi mai ales nu ne-a lipsit în timpul lungii nopţi comuniste. Aceasta a şi fost, de altfel, "trupa noastră de elită", "detaşamentul de asalt" (împotriva celor drăceşti), pilonul rezistenţei şi supravieţuirii noastre spirituale, atâta câtă este. Cele două ierarhii interferează şi colaborează, existând o permanentă supraveghere duhovnicească reciprocă, pentru a se preveni, pe cât posibil, exagerările şi alunecările omeneşti. Ele se garantează una pe cealaltă. Dar, oricare ar fi tipul de ierarhie bisericească, ţinta ei ultimă rămâne îndumnezeirea omului (*ibidem*). Astăzi se face, în mod sigur, prea puţin în ceea ce priveşte consultarea permanentă a duhovnicilor importanţi în legătură cu linia morală generală pe care o natiune sănătoasă se cade practic să o urmeze, în contextul istoricul dat.

Principii diferite. Trebuie să înţelegem participarea politică a Bisericii nu în sensul comun. Societatea civilă laică, cea contemporană în orice caz (reprezentată politic de o serie de partide ieşite de sub mantaua cam deşirată şi peticită a unei democraţii confundate, adesea, cu anarhia), şi corpul Bisericii pleacă dintotdeauna de la principii sociale diferite prin conţinutul lor existenţial. Dacă principiul democratic al societăţii civile presupune cu necesitate dialectica împărţirii în partide adverse, principiul Bisericii este, dimpotrivă, unul al dărâmării oricăror bariere artificiale dintre oameni sau grupuri de oameni, al unei uniri *întru* şi *în* Principiul unificator Hristos (în acest sens, iată câteva dintre rugăciunile Bisericii: *"... şi pentru **unirea tuturor**, Dommului să ne rugăm"*; *"Să ne iubim unii pe alţii, ca **într-un gând** să mărturisim"*; *"Şi ne dă nouă **cu o gură şi o inimă** a Te mări şi a cânta preacinstitul şi de mare cuviinţă mănele Tău..."*). Dacă astăzi Biserica îşi propune să ia o atitudine politică, apoi ea este una complet deosebită de cea a partidelor şi sub nici o formă concurenţială. Ea nu este îndreptată împotriva unor adversari politici, ci împotriva "vrăjmaşului" care umple viaţa unei naţiuni de ispite şi de rătăciri; ea nu este într-o bătălie fratricidă, ci într-o unire în slujirea binelui obştesc, în con-pătimirea cu toţi cei în suferinţă. Iată relaţia reparatoare pe care o preconizează Biserica în legătură cu adversarii ei de zi cu zi: *"Pe cei ce ne urăsc pe noi şi ne fac strâmbătate, iartă-i Doamne"* (Rugăciune la sfârşitul Pavecerniţei Mari) şi *"Să zicem «Fraţilor» şi celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere!"* (Stihiră a Paştelui). Asta nu înseamnă, însă, în nici un caz, abdicare de la o veştejire vindecătoare a răului, în sensul indicat de Hristos Însuşi. Care *"îndeltung rabdă pentru voi, nevrând El ca vreunul să piară, ci ca toţi să ajungă la pocăinţă"* (*II Petru* 3, 9), lucru anunţat, de altfel, cu multe veacuri înainte şi prin profetul Iezechiel: *"Pocăiţi-vă şi vă întoarceţi de la toate nelegiuirile voastre, ca necredinţa să nu vă fie piedică. Lepădaţi de la voi toate păcatele voastre cu care aţi greşit, şi vă faceţi o inimă nouă şi un duh nou. De ce să muriţi voi [...]? Căci Eu nu voiesc moartea păcătosului; întoarceţi-vă deci şi trăiţi!"* (18, 30-32). În virtutea acestor învăţături va sfătui Biserica noastră împotriva unor candidaturi; în acest sens al aşteptării acelora pe care îi consideră la un moment dat nedemni de a sta în fruntea obştii ca ei să se întoarcă la sentimente mai bune şi la atitudini corecte şi responsabile, de jertfelnică slujire.

Dificultăţi şi riscuri. Se pot ridica unele obiecţii justificate în legătură cu puterile Bisericii de a împlini sarcina pe care şi-o asumă astfel. Are ierarhia – şi clerul, în general – statura personală (morală şi civică) necesară îndrumării credincioşilor pe o anumită cale politică? Nu se riscă anumite decizii, totuşi, partizane? Nu vor putea fi convinşi unii clerici prin varii mijloace, mai mult sau mai puţin oneste, să-i dirijeze pe credincioşi preferenţial, după alte criterii decât cele autentic creştine preconizate? Sunt probleme deloc uşoare. În astfel de situaţii, Biserica s-ar expune, pe bună dreptate, criticii societăţii civile şi şi-ar putea pierde o parte din credibilitate. Pentru evitarea unor astfel de situaţii nedorite, ar trebui ca Biserica să se prezinte ca ansamblu coerent de clerici şi credincioşi şi să nu se pronunţe decât în cazurile în care argumentele ei, *pro* sau *contra*, sunt evidente, demonstrabile şi cu grad redus de risc. Va trebui în acelaşi timp ca autoexigenţa factorilor cu responsabilităţi administrative în Biserică faţă de unele neajunsuri din interiorul ei să sporească şi să conducă la o viaţă mai apropiată de cerinţele ce se impun unor slujitori ai lui Hristos. Poate că, pe alocuri, vor apărea şi unele erori, dar *per total* nu se poate ca afirmarea unei poziţii tranşante a Bisericii în probleme electorale să nu fie benefică. Încrederea noastră în acest trup mistic al lui Hristos, mereu asistat de Duhul, este neţărmurită, dincolo de slăbiciunile evidente ale mai fiecăruia dintre noi. Şi să ne lăsăm purtaţi de acest adevăr, nădăjduindu-l: *"Când dreptii biruiesc, e mare sărbătoare"* şi *"Când drepţii domnesc, se bucură poporul, iar când stăpânesc cei fărădelege, [poporul] suspină"* (*Pilde* 28, 12; 29, 2).

VA URMA

(extras din: Costion Nicolescu, *Cine se teme de Biserică? Articole şi eseuri teologice*, Editura Christiana, Bucureşti, 2002)

Tezaurul spiritual al Ortodoxiei

Teologia mistică a energiilor necreate

Spre deosebire de alte confesiuni creştine, deviate în felurite chipuri şi măsuri de la tradiţia originară, Ortodoxia, pe linia de continuitate a Bisericii primare, face deosebire limpede între cele *create* şi cele *necreate*, iar în privinţa acestora din urmă – între *Fiinţa* şi *Energiile* divine, adică între ceea ce este Dumnezeu în *esenţa* Sa şi ceea ce este El în *lucrarea* Sa.

Aceste distincţii necesare, implicite în toată tradiţia teologiei mistice răsăritene, şi-au căpătat o strălucită articulare doctrinară în scrierile Sfîntului Grigorie Palama (sec. XIV), mai ales în urma polemicii acestuia cu apuseanul Varlaam, pe tema misticii isihaste. Deoarece identitatea Ortodoxiei este astăzi fie ignorată, fie redusă la anumite aspecte mai degrabă formale, nu-i de prisos, cred, să atragi atenţia cititorului mai puţin avizat asupra esenţei spirituale a creştinismului răsăritean, expunînd, fie şi sumar, datele acestei controverse celebre[1].

Călugării isihaşti (de la gr. *hesychia*, "linişte", "liniştire") din lumea bizantină, ducînd viaţă de curăţie desăvîrşită şi de rugăciune permanentă (*Rugăciunea lui Iisus*, numită şi *Rugăciunea inimii*, sau *Rugăciunea minţii*: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pre mine păcătosul", prin care mintea şi inima se contopesc în chip tainic, iar omul purificat devine lăcaş al harului dumnezeiesc şi îndumnezeitor), ajungeau treptat la experierea directă a dumnezeirii, contemplînd lăuntric, "liniştiţi" şi transfiguraţi, *lumina* divină *suprasensibilă* şi *supraînţeligibilă*, asimilată luminii taborice a Schimbării la Faţă, cînd Domnul S-a arătat în veşmîntul slavei Sale (transfigurarea de pe Muntele Tabor: *Matei* 17, 1-2; *Marcu* 9, 28-29). Mulţi dintre ei nu aveau învăţătură cărturărească şi nu erau deloc meşteri la vorbă (duhovnicitatea nefiind neapărat virtute discursivă, ci adeseori smerită muţenie[2]); întrebaţi ce văd, unii spuneau, în îngereasca lor simplitate, că văd o lumină de negrăit, care-i umple de pace şi bucurie, iar alţii afirmau făţiş ca-L văd pe Dumnezeu.

Umblînd printre ei şi iscodindu-i cu viclenie, apuseanul Varlaam, ratat ca trăitor şi dedat speculaţiilor raţionale, în spiritul steril al scolasticii tîrzii, nu scăpa nici un prilej să-i ridiculizeze, cu morga suficienţei zeflemitoare, numindu-i "cei cu sufletul în buric" (*omphalopsychoi*), pentru că în străvechea practică isihastă poziţia optimă de rugăciune era cea ghemuită, cu faţa plecată spre pîntece. Mai mult decît atît: ignorant şi circumspect totdeodată, Varlaam îi învinuia de-a dreptul de erezie, pentru afirmaţia lor de a-L vedea pe Dumnezeu. El se întemeia pe locul comun că Dumnezeu cu nici un chip nu poate fi văzut de oameni: noi nu putem contempla decît creaţiile lui Dumnezeu, dar nu şi pe Dumnezeu Însuşi. Prin urmare, considera Varlaam, cu trufaşă siguranţă de sine, aceşti oameni simpli şi ciudaţi se amăgesc şi-i amăgesc şi pe alţii; dacă ei văd "ceva", acel "ceva" nu poate fi nicidecum Necreatul (Dumnezeu), ci doar o realitate creată, mai mult sau mai puţin inefabilă, dar în orice caz exterioară fiinţei divine. El admitea că ar putea fi vorba despre harul lui Dumnezeu ("graţia divină", cum îi spun apusenii), pe care-l considera însă ca aparţinînd lumii creaturilor – o creaţie divină de ordin superior, dar totuşi creaţie. Acuzaţia adusă isihaştilor era gravă: ei ar fi confundat, asemenea păgînilor criticaţi de Apostolul Neamurilor (cf. *Romani* 1, 22-25), cele create cu cele necreate, făptura cu Făcătorul ei!

Aici intervine Sfîntul Grigorie Palama, cărturar vestit, dar şi adînc trăitor, el însuşi practicant al metodei isihaste. El îi apără pe isihaşti şi apără Ortodoxia, arătînd că eroarea sau confuzia era de fapt a lui Varlaam (şi a apusenilor în genere). Avînd o concepţie greşită despre Duhul Sfînt (reflectată în adaosul *Filioque*, care exprimă inovaţia dogmatică a dublei purcederi/procesiuni a Duhului Sfînt, nu doar de la Tatăl, ci "şi de la Fiul"), Apusul se înşeală şi asupra lucrării Duhului în lume, considerînd harul drept ceva creat – şi deci cu totul exterior dumnezeirii. De aceea apusenii nu pot înţelege nici viaţa mistică a Ortodoxiei şi nici adîncimile gîndirii ei teologice.

Din perspectiva dreptei credinţe răsăritene, între Fiinţa lui Dumnezeu (*in*accesibilă în sine) şi lumea făpturilor Sale (văzute sau nevăzute) se interpun *energiile necreate*, lucrările nemijlocite ale lui Dumnezeu, care sînt solidare cu firea Lui necreată, dar totuşi accesibile, pe cale mistică, celor înduhovniciţi. Sfîntul Maxim Mărturisitorul (sec. VII) afirmase deja că dumnezeirea este izvorul "energiilor" (în greacă: *energeia*, "putere de acţiune", "lucrare"). Teologia palamită reia şi dezvoltă această afirmaţie pînă la ultimele ei consecinţe.

"În discuţiile despre natura luminii taborice cu teologii latini – care, sub pretextul simplicităţii şi neîmpărţirii naturii divine, spuneau că harul este creat – Sfîntul Grigorie Palama face distincţie între fiinţa sau esenţa lui Dumnezeu, adică firea dumnezeiască necreată, şi *energiile divine necreate*, adică lucrările sau «ieşirile» personale prin care El Se lasă împărtăşit, Se manifestă şi îndumnezeieşte. Energiile izvorăsc din dumnezeirea comună celor trei Persoane ale Treimii şi prin aceasta sînt unice, indivizibile, permanente şi stabile. Ele există deodată cu Persoanele şi sînt contemplate în mod real, nu simbolic" (Ion Bria, *Dicţionar de teologie ortodoxă*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981, art. "Energii", p. 142, sau în reed. 1994, p. 141).

Dar să vedem ce spune Sfîntul Grigorie Palama însuşi, înfruntîndu-l pe Varlaam. Referindu-se la lumina văzută de isihaşti, el precizează, cu fineţea limbajului antinomic specific apofatismului răsăritean[3] (sublinierile îmi aparţin în toate textele citate din scrierile palamite): "Ei ştiu din experienţă că este o luminare şi un har nematerial şi dumnezeiesc, *o lumină văzută în chip nevăzut şi înţeleasă în chip neînţeles*. Ce este însă aceasta, nu ştiu să spună. Află tu, cu metodele definiţiei, ale analizei şi împărţirii [metodele raţionaliste ale filosofiei scolastice, atît de tributare logicii aristotelice – n. n.] şi binevoieşte de ne învaţă şi pe noi, care nu ştim! *Fiinţa lui Dumnezeu nu este acea lumină*, căci fiinţa este inaccesibilă şi neîmpărtăşibilă. Înger iarăşi nu este, căci poartă trăsături stăpînitoare [se impune ca o realitate absolută celui ce se învredniceşte de ea, transfigurîndu-l şi îndumnezeindu-l – n. n.] Îndumnezeind deci şi trupul, ea e văzută – o, minune! – şi de ochii trupeşti, iar uneori vorbeşte limpede celui ce o vede, prin cuvinte aşa-zicînd negrăite" (*Filocalia* rom., vol. 7, ed. cit., pp. 273-274).

Prin urmare, Sfîntul Grigorie Palama conchide, împotriva insinuărilor lui Varlaam, că "nu a definit nimeni dintre ai noştri pe văzător (contemplativ) ca pe acela ce vede *fiinţa* lui Dumnezeu" (*ibidem*, p. 278). Luîndu-l în sprijin şi pe Sfîntul Isaac Sirul, el arată că aici este vorba de "vederea nu a firii dumnezeieşti, ca să nu aibă de ce se lega bîrfitorii, ci *a slavei firii Lui*, pe care a dat-o Domnul ucenicilor Săi şi, prin ei, tuturor celor ce cred în El şi-şi dovedesc credinţa prin fapte. Pe aceasta a voit să o vadă şi aceştia: «Voiesc – zice Fiul către Tatăl – să vadă aceştia slava Mea, pe care Mi-ai dat-o Mie» (*Ioan* 17, 24), sau «Slăveşte-Mă pe Mine, Tată, cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea» (*Ioan* 17, 5). Aşadar, a dat şi firii omeneşti *slava* dumnezeirii, dar nicidecum *firea* dumnezeiască. *Altceva este, prin urmare, natura lui Dumnezeu şi altceva slava Lui, deşi sînt nedespărţite între ele*" (*ibidem*, pp. 282-283).

Urmîndu-l pe Dionisie Pseudo-Areopagitul (sec. V), Sfîntul Grigorie Palama spune că slava dumnezeiască este "lumina harului" ce "înconjoară întotdeauna, în veci şi neîntrerupt, pe sfinţi, în petrecerea veacului viitor, ca şi pe ucenici la atotdumnezeiasca Schimbare la Faţă" (*ibidem*, p. 328). Contemplarea isihastă a acestei lumini este o *anticipare* mistică a veacului viitor, a "Zilei a Opta", o experiere tainică a Împărăţiei lui Dumnezeu (închipuită şi în cetatea din ceruri coborîtoare a "Noului Ierusalim", conform viziunii Sfîntului Apostol şi Evanghelist Ioan: "Şi cetatea nu are trebuinţă de soare, nici de lună, ca să o lumineze, căci *slava lui Dumnezeu a luminat-o* şi făclia ei este Mielul [Hristos]" – *Apocalipsa* 21, 23; subl. n.). În această splendoare a slavei Sale va veni şi a doua oară Domnul şi "drepţii vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor" (*Matei* 13, 43). "De felul acesta e deci vederea lui Dumnezeu – continuă Sfîntul Grigorie Palama – pe care numai cei ce s-au învrednicit de sfîrşitul cel fericit o vor vedea în veacul fără de sfîrşit, dar pe care au văzut-o şi aici fruntaşii Apostolilor pe Tabor, Ştefan cînd era omorît cu pietre, Antonie cînd se

(continuare în pag. 4)

Răzvan CODRESCU

Teofan Grecul, *Schimbarea la Faţă* (sec. XIV)

1. Pentru informaţii mai bogate, se poate consulta îndeosebi lucrarea încă nedepăşită a părintelui Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi învăţătura Sfîntului Grigorie Palama, cu patru tratate traduse*, fie în ediţia iniţială din 1938 (Sibiu), fie – de preferinţă – în reeditarea din 1993 (Editura Scripta, Bucureşti); textele esenţiale ale Sfîntului Grigorie Palama se regăsesc şi în *Filocalia* românească, vol. 7, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1977, pp. 223-525 (traducere şi comentarii de acelaşi D. Stăniloae). A se vedea şi sintezele părintelui J. Meyendorff, *Introduction à l'étude de Grégoire Palamas* (Seuil, Paris, 1959) şi *St. Grégoire Palamas et la mystique orthodoxe* (Seuil, Paris, 1959; traducere românească: *Sfîntul Grigorie Palamas şi mistica ortodoxă*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1995). Indispensabilă rămîne şi introducerea generală a lui Vladimir Lossky, *Essai sur la théologie mystique de l'Église orientale* (Aubier, Paris, 1944; traducere românească: *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, Editura Anastasia, Bucureşti, 1993), mai ales cap. IV (intitulat chiar "Energiile necreate").

2. "Cuvintele sînt uneltele veacului acestuia; tăcerea este o taină a veacului ce va să vie".

3. Sau aşa-numita "teologie negativă", care avea să-l fascineze atît de mult pe un Lucian Blaga, ducîndu-l la faimoasa teorie a "antinomiilor transfigurate" (cf. *Eonul dogmatic*, în *Trilogia cunoaşterii*).

Blasfemiatorul de la Neptun şi Canoanele Bisericii Ortodoxe

Spectacol de "New Age"

Blasfemia de la Neptun a fost concepută, organizată, "binecuvântată" şi săvârşită de arhiepiscopul Teodosie Tomitanul. Pentru a obţine avizul – tacit – al Patriarhiei şi al Sf. Sinod, arhiepiscopul Teodosie a anunţat, iniţial, că pe plaja cu stroboscop şi terase de restaurant va rosti doar un cuvânt de învăţătură. În realitate, Patriarhul Teoctist şi Sf. Sinod al B. O. R. nu au aprobat punerea în scenă a acestei apocaliptice MASCARADE religioase. Scandalizarea creştinilor ortodocşi şi a ierarhilor B. O. R. (cu scaun la cap) s-a produs când presa a relatat, în amănunţime, despre profanarea slujbei de Înviere, începută pe o plajă cu stroboscop şi discotecă. "Slujba" a fost continuată, până spre ora 4 dimineaţa, cu un spectacol de rock-pop satanic, asezonat cu foc de artificii şi cu multă vodcă. A avut loc chiar decesul unui tânăr de 19 ani, căzut în comă alcoolică, la marginea plajei. Pe scurt, acestea au fost coordonatele... "spiritual-religioase" ale mascaradei intitulate de organizatori (Arhiepiscopia Tomisului şi Prefectura Constanţa) "Spectacolul de lumină «Cântarea Învierii»"! Să reţinem că majoritatea tinerilor (din cei aproximativ 20.000 de participanţi) au dansat, ca într-un ritual păgân, în jurul lumânărilor aprinse. Muzica nu a fost cea a troparelor Sfintei Învieri a lui Hristos, ci rock-ul satanic. România ortodoxă a cunoscut, astfel, dimensiunile "spirituale" ale unui (veritabil) spectacol "New Age".

Pun Sodoma şi Gomora
la-ndemâna tuturora,
iar de mi se trece hula,
mâine-l pun şi pe Dracula...

Cosmetizare "Dură"

Canoanele Bisericii Ortodoxe şi legile bisericeşti au fost puse în general în discuţie. Patronul mascaradei, Î. P. S. Teodosie, a fost obligat să-şi cosmetizeze abominabila blasfemie. În mijlocul Săptămânii Luminate, la o televiziune naţională, la o oră de maximă audienţă, teologul prof. dr. Nicolae Dură şi-a asumat "ortodoxa" misiune de a fundamenta teoretic (canonic) blasfemia de la Neptun. Precizăm că dr. N. Dură a fost promovat, cu binecuvântarea episcopului Teodosie, în 1999-2000, ca profesor la catedra de "Drept canonic" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă Bucureşti (F. T. O. B.), păstorită atunci de către decanul pr. prof. Constantin Corniţescu (cel ce a patronat fraudarea admiterii din 1997). Teologul Dură a invocat, de mai multe ori, numele arhiepiscopului Teodosie, agitând în mâna dreaptă o carte – mai precis, tratatul *Canoanele Bisericii Ortodoxe* (autor: prof. dr. Ioan N. Floca, Sibiu, 1993).

Din cele afirmate de teologul Dură, a reieşit că slujba de pe plajă nu a avut caracter blasfemiator (profanator) şi că legile bisericeşti cuprinse în tratat nu au fost încălcate de către Teodosie Tomitanul. Am intrat în posesia respectivului tratat de drept canonic. Am consultat adevăraţi teologi şi ierarhi (cinstiţi) ai B. O. R. Aceştia ne-au indicat mai multe canoane ortodoxe a căror încălcare flagrantă poate duce chiar la caterisirea clericilor implicaţi în acest scandal.

"Introducere la liturghie" cu rock şi alcool

Canonul 103: Sfintele slujbe se rânduiesc numai de Sinod – Canoanele 60 Apostolic, 63 Trulan, 59 Laodiceea (vezi pag. 288 din *C. B. O.* – I. Floca); "S-a mai hotărât ca rugăciunile întărite la Sinod, ori cele *de introducere la liturghie* (...) de toţi să se săvârşească ..." (sublinierile ne aparţin în toate textele citate).

Notă: S-a văzut că prima parte a slujbei de Înviere de la Neptun a fost ceea ce Canonul 103 al Sinodului al VIII-lea de la Cartagina (anul 419) numeşte "introducere la liturghie". Întrebări pentru P.F. Teoctist: slujba de la Neptun, cu stroboscop şi rock satanic, ţinută pe o... plajă, din care ar fi "izvorât" – chipurile – lumina sfântă a Învierii lui Hristos, a fost stabilită ("întărită") de Sf. Sinod? Creştinii ortodocşi iau lumina sfântă, de Paşte, de la Altarul bisericilor sau de la... stroboscopul unei plaje?!

Canonul 61 (al Sinodului 8 de la Cartagina – anul 419) – Zilele de spectacole şi petreceri. Biserica şi statul (Canoanele 9 Apostolic, 24 şi 66 Trulan, 2 Antiohia): "Apoi trebuie să se mai ceară de la împăraţi [de la guvernanţi, în limbajul republican de astăzi – n. n.] ca *spectacolele jocurilor teatraliceşti* să se oprească duminica şi în celelalte zile luminate ale credinţei creştinilor; mai ales că în cele opt zile ale Sfintelor Paşti mulţimile se adună mai mult la *hipodrom* decât la Biserică..." (p. 271).

Notă. Arhiepiscopul Teodosie Tomitanul nu numai că nu a cerut autorităţilor locale ca, în noaptea pascală, să oprească desfăşurarea în Constanţa a unor "spectacole" şi "jocuri teatralicesti" incompatibile cu atmosfera de taină a Slujbei de Înviere. El chiar a organizat o mascaradă tip "Cenaclu A. Păunescu", luminată cu foc de artificii şi cu stroboscop (rotitor), acompaniată cu rock-pop satanic şi alcool. A se observa că "hipodromul" de acum 1600 de ani – anatemizat de Sinodul 8 Cartagina ca mijloc de tulburare sufletească în noaptea Învierii – a fost "prezent" la Neptun sub formă de ... discoteca, pentru 20.000 de tineri!

"Să se cateriseasca!"

Canonul 51 (al Sinodului Trulan din 692, sau Sinodul V-VI ecumenic de la Constantinopol) – "Creştinii să nu se facă măscărici" (Canoanele 24, 65 şi 66 Trulan, 54 Laodiceea, 15 Cartagina): "Acest sfânt şi ecumenic Sinod îi opreşte cu totul pe cei ce se numesc *măscărici* [mimi] şi *priveliştile* [spectacolele] acestora, (...) precum şi a se împlini [executa] *jocurile de scenă*. Iar dacă cineva nesocoteşte canonul de faţă şi se dă pe sine la ceva din acestea ce sunt oprite, de ar fi cleric *să se caterisească*, iar de-ar fi laic să se afurisească" (p. 136).

Notă. Ce altceva decât "măscărici" (sau "mimi moderni") au fost unii rockeri care şi-au prestat "jocurile de scenă" în "spectacolul de lumină «Cântarea Învierii»", organizat în zona...DISCO-ALTARULUI de pe plaja Neptun? Acum 1300 de ani, Sfinţii Părinţi ai Ortodoxiei anatemizau "spectacolele" unor mascarade anticreştine şi "jocurile de scenă", propagatoare de atitudini imorale şi ţinută indecentă. Astăzi, în mai 2002, de Sfintele Paşti, arhiepiscopul Teodosie a aplicat exact invers conţinutul canonului 51 al Sinodului Trulan! Î.P.S. Teodosie a conceput şi realizat, în amănunt, la scara 1/1, pe plaja cu disco-altar, tocmai ceea ce legile scrise ale Bisericii Ortodoxe interzic sub pedeapsa caterisirii clericilor care ar comite asemenea blasfemii! Întrebări pentru P.F. Patriarh Teoctist: Va avea curajul Sf. Sinod al B. O. R. să judece faptele comise de arhiepiscopul Teodosie Tomitanul şi să pună în discuţie caterisirea prevăzută de acest canon, în condiţiile în care mândrul ierarh (cu "stroboscop la mitră") este protejatul premierului Năstase? Mircea Vulcănescu, înainte de moartea-i martirică, spunea că va veni vremea când se vor separa "oile" de "capre" chiar în sânul Bisericii Ortodoxe, după ce România va fi scăpat de comunism. Pe plaja de la Neptun, nişte capre P. S. D. -iste au dat cu copitele în Ortodoxie. Vai celor prin care vine sminteala!

Silviu ALUPEI

(text apărut iniţial în *România liberă*)

Teologia mistică a energiilor necreate

(urmare din pag. 3)

nevoia cu liniştea (*isihia*), mai bine zis toţi sfinţii, adică toţi cei curaţi cu inima" (*ibidem*, p. 356). Textul cel mai lămuritor îl constituie cele "150 de Capete despre cunoştinţa naturală, despre cunoaşterea lui Dumnezeu, despre viaţa morală şi despre făpturi" (*cf. Filocalia* rom., vol. cit., pp. 424-525), din aşa-numitul *Tom aghioritic*. Iată unul dintre pasajele cele mai importante: "Trei lucruri sînt în Dumnezeu: *fiinţa, lucrarea* şi *ipostasurile* dumnezeieşti ale Treimii. Cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu, făcîndu-se un duh cu el (cum şi zice marele Pavel: «Cel ce se lipeşte de Domnul este un duh cu El» – *I Corinteni* 6, 17), nu se unesc după fiinţă. Căci toţi cuvîntătorii de Dumnezeu mărturisesc că Dumnezeu nu se poate împărtăşi după fiinţă; iar unirea după ipostas e proprie numai Cuvîntului [Logosului sau Verbului divin – n. n.], Dumnezeului-Om. Rămîne deci că cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu, se unesc *după lucrare*. Deci harul, prin care cel ce se lipeşte de Dumnezeu este una cu Dumnezeu, este şi se numeşte *lucrarea necreată a Duhului*, iar nu fiinţă a lui Dumnezeu, chiar dacă nu le place celor potrivnici. Căci prin proorocul prezis Dumnezeu nu că «voi vărsa Duhul Meu», ci «din Duhul Meu» peste cei credincioşi" (Cap. 75). Părintele Dumitru Stăniloae glosează (p. 476, subsol): "Dacă Duhul S-ar uni cu noi după fiinţă, atunci am avea o fiinţă comună cu El. Iar dacă S-ar uni după ipostas, persoana noastră ar fi una cu Persoana Lui. Sau Persoana Lui ar deveni persoana noastră, aşa cum în Hristos Persoana Cuvîntului a devenit persoana naturii omeneşti. Deci trebuie spus că Duhul Se uneşte cu noi *prin lucrare* Noi ne însuşim lucrarea Lui şi El lucrarea noastră. Ne întîlnim în lucrarea divino-umană (*teandrică*) comună, dar neconfundată".

Uneori, Sfîntul Grigorie Palama vorbeşte temerar despre "dumnezeirea de jos" (desemnînd prin aceasta pe Dumnezeu în lucrarea Sa). Alţii consideră că *Dumnezeu* este numele potrivit pentru Cel Care lucrează, iar *dumnezeire* este numele potrivit pentru lucrarea însăşi (ca energie manifestată).

În privinţa tuturor acestor probleme se cască, din păcate, o adevărată prăpastie între Răsărit şi Apus: "Deosebirea constă în următorul fapt: concepţia apuseană despre har presupune ideea de cauzalitate, harul prezentîndu-se drept un efect al Cauzei divine, asemenea actului creaţiei, în timp ce pentru teologia răsăriteană el este o purcedere firească – energiile, iradierea veşnică a fiinţei dumnezeieşti. Numai în actul creaţiei Dumnezeu lucrează în calitate de Cauză, producînd un nou subiect chemat să participe la deplinătatea dumnezeiască În energii, *El este, El există, El Se arată* veşnic. Este un mod de a fi, la care avem acces primind harul. De asemenea, în lumea creată şi pieritoare, prezenţa luminii necreate şi veşnice, omniprezenţa reală a lui Dumnezeu, este mai mult decît prezenţa Sa cauzală – «Lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o» (*Ioan* 1, 5). Energiile dumnezeieşti sînt în toate şi în afară de toate. Trebuie să ne ridicăm mai presus de fiinţa creată, să părăsim orice contact cu făpturile, spre a ajunge la unirea cu «raza dumnezeirii», după cuvîntul lui Dionisie Pseudo-Areopagitul. Şi totuşi aceste «raze dumnezeieşti» pătrund întreg universul creat [harul dumnezeiesc care se revarsă neîncetat peste lume – n. n.], fiind şi cauză a existenţei sale – «Lumina în lume era, şi lumea prin ea a fost făcută, dar lumea nu o cunoştea» (*Ioan* 1, 10)", scrie Vladimir Lossky în *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit* (*cf.* ed. rom. cit., cap. IV: "Energiile necreate"; traducere din limba franceză de preot Vasile Răducă).

Nu trebuie să înţelegem însă că energiile sînt *cu necesitate* creatoare prin ele însele (acestea ar fi iradiat din Dumnezeu şi în absenţa creaţiei, care nici ea nu are caracter necesar, Dumnezeu nefiind supus nici unei necesităţi), ci mai degrabă trebuie spus că ele sînt *conforme voinţei lui Dumnezeu*[4]. "Această voinţă a creat totul prin energii, pentru ca natura creată să ajungă în mod liber la unirea cu Dumnezeu *în aceleaşi* energii" (Vladimir Lossky, *loc. cit.*); sau, altfel spus, ca noi să ajungem prin har, după cuvîntul apostolic, "părtaşi ai firii dumnezeieşti" (*II Petru* 1, 4).

(din volumul Răzvan Codrescu, *Recurs la Ortodoxie*, în curs de apariţie la Editura Christiana din Bucureşti)

4. Sfîntul Ioan Damaschin: *"Dumnezeu poate face toate cîte le vrea, dar nu vrea să facă toate cîte le poate, căci poate să şi piardă lumea, dar nu vrea" (Dogmatica*, I, XIV).

Diversiunile tranziției

CONSIDERAȚII PE MARGINEA LEGII NR. 187

Despre controversata și îndelung pritocita *Lege privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ca poliție politică* ne-am spus părerea încă de pe vremea când inițiatorul ei, controversatul Constantin Ticu Dumitrescu, senator pe atunci, a introdus-o sub formă de proiect în Parlament. De pe atunci am considerat că această lege (care, între timp, a fost adoptată) constituie o mare și ticăloasă diversiune. De pe atunci semnalam că, prin ea, se încearcă abaterea atenției opiniei publice de la problema esențială a societății românești postdecembriste (care este – sau care ar trebui să fie – exorcizarea răului din sufletul colectiv al poporului român, prin deconspirarea și stigmatizarea *marilor ticăloși* ai istoriei noastre recente) spre o zonă a unor ticăloșii mult mai mărunte și, având în vedere circumstanțele care au fost săvârșite, mai puțin vinovate. Căci, oricât de aspru i-am judeca noi pe foștii informatori ai Securității, trebuie să recunoaștem totuși că, în ultimă instanță, și aceștia tot victime sunt. Și pentru a ne convinge de acest lucru este suficient să ne aruncăm ochii asupra segmentului social din care Securitatea își recruta informatorii (întrebuințez termenul de "informator" care, deși are o sferă mult mai restrânsă decât cel de "colaborator", la care face, de fapt, referire legea, s-a impus prin abuz), precum și asupra metodelor prin care aceștia erau "convinși" să colaboreze cu "organele".

În general, Securitatea își recruta informatorii (care, după cum vom vedea, constituiau doar o parte din colaboratorii ei) din rândul celor pe care regimul îi asuprea și care erau potențialele ei victime. Aceștia, deja timorați, puteau fi ușor convinși, prin amenințare ori șantaj, să accepte colaborarea. Pentru ceilalți (membri de partid sau diverși oportuniști care trecuseră de partea regimului și, încadrați în anumite structuri, îl slujeau cu abnegație), demascarea "dușmanilor poporului" constituia obligație de serviciu și, ca atare, pentru a fi protejați, lucrau sub acoperire.

Nu aș vrea să fiu înțeles greșit. Nu iau apărarea foștilor informatori ai Securității. Nu am pentru ce să-i apăr, pentru că eu însumi am avut mult de suferit din cauza lor, atât în timpul detenției, cât și după eliberarea din 1964. Nu vreau să-i scuz, ci doar să explic. Să explic și să atrag atenția că nu doar deconspirarea și stigmatizarea lor va duce la asanarea morală a poporului român. Sunt *ticăloși mult mai mari*, care au comis fapte mult mai reprobabile, nu împinși de teamă sau din cine știe ce alte omenești neputințe, ca marea majoritate a "nefericiților" informatori, ci din josnice instincte și nesăbuite pofte de mărire sau, pur și simplu, din răutate gratuită. Aceștia ar trebui, nu numai deconspirați și arătați cu degetul, ci dați, pur și simplu, afară din istorie și din cetate, și obligați la reflexivitate. Ei ar trebui puși în situația de *a ispăși*, nu de a plăti, pentru că ei *au păcătuit*, nu au greșit precum ceilalți. Au păcătuit împotriva lui Dumnezeu și împotriva poporului român; și, lăsați neamendați, păcătuiesc în continuare. Profitând de bramburreala din această perioadă de interminabilă tranziție, ei "și-au compus o ediție revăzută, corectată și purificată a propriei vieți" și, cu nerușinarea care îi caracterizează, s-au cocoțat din nou în "copacul" puterii, lăfăindu-se în fotolii de deputați (unii chiar de miniștri) sau pe ecranele televizoarelor, de unde, docți și suficienți, ne dau lecții de patriotism, de democrație și chiar de onorabilitate! Ba mai mult, unii dintre acești ipochimeni, oportuniști ordinari ori tămâietori de profesie, și-au procurat, în perioada de confuzie de după așa-numita "revoluție", chiar și "certificate de revoluționari" de care fac acum uz pentru a-și legitima noua ascensiune. Când asiști la tămâlăul care se face în jurul informatorilor (care, desigur, trebuie dezavuați), nu poți să nu te întrebi: de ce numai ei să fie deconspirați și de ce numai lor să li se bareze accesul în funcții de conducere, iar celorlalți nu? Cu cât sunt mai vinovați pentru deteriorarea fibrei morale a poporului român un Dan Amedeu Lăzărescu sau un Alexandru Paleologu, de exemplu, care și-au recunoscut "vina" de a fi semnat un "pact cu diavolul" și s-au retras în anonimat, decât un Adrian Păunescu, care ani de-a rândul a întreținut și potențat paranoia "tiranului" și pe a "odioasei", închinându-le ode mai ceva decât unor zei, și care astăzi este senator și președinte a nu *mai* știu ce comitete și comiții, lăfăindu-se pe ecranele televizoarelor și dându-ne lecții de patriotism și de morală?! A propos de morală: deunăzi l-am auzit vorbind, parafrazându-l pe Kant, de "legea morală din noi"! (De câte ori îi văd, la televizor, figura de Rasputin valah, nu pot să nu-mi amintesc un vers dintr-o poezie de-a lui care, la timpul respectiv, m-a revoltat la culme: "Iar blânda ta tovarășă de viață / Să-ți fie dreaptă *cumpănă la* toate"...). Oare un astfel de *om* nu se întâlnește niciodată cu propria-i conștiință și nu roșește atunci când, *din întâmplare*, îi cad *sub* ochi propriile-i producții din cealaltă eră? Nu, de vreme ce și astăzi îl mai "boicește", sub pretextul că face literatură, "pe al bătrân"... L-am dat de exemplu pe Adrian Păunescu tocmai pentru că prestația lui de *azi* este la fel de periculoasă ca și cea de *ieri*. El își continuă opera de pervertire morală și ateizare a tineretului *român* începută pe vremea când regiza delirantele spectacole ale "Cântării României". Căci iată ce declara el ritos, în 1978, întors cu spatele spre altarul bisericii din Vidra: *Nu avem încotro: trebuie să-l convingem și pe bătrânul nostru Dumnezeu că nu există, că a murit în 1848*... Dacă atunci rostea această blasfemie în gura mare, astăzi, mai precaut, militează subtil pentru desacralizarea Sfintelor Taine ale Bisericii *noastre*, susținând transformarea Slujbei de Înviere în spectacol de circ. Dacă va continua tot așa, nu este exclus ca în curând să le strige tinerilor (în versuri fireșt*e*): *Iubiți-vă pe altare!*

Dar să-l lăsăm în plata Domnului pe "bardul de la Bârca" și să revenim la legea privind deconspirarea Securității. Nu știu dacă *d*-l Ticu Dumitrescu a fost conștient că legea pe care a inițiat-o constituie de fapt o diversiune, sau dacă *n*-a fost cumva doar un instrument în mâna altora, dar nu acest lucru are acum importanță. Important este faptul că *diversiunea a reușit* și că astăzi nimeni nu mai vorbește nici de procesul comunismului, nici de condamnarea, cel puțin morală, a celor care au fundamentat ideologic, organizat și săvârșit cumplitul genocid comunist, căruia i-au căzut victime sute de mii de oameni nevinovați și lipsiți de apărare, și nici măcar de punctul 8 al Declarației de la Timișoara, care, aplicat, ar fi barat accesul foștilor colaboratori și profitori ai regimului comunist la ocuparea anumitor funcții politice după decembrie '89. Se vorbește, în schimb, de informatori, ca și cum aceștia ar fi "marii vinovați" de toate relele care s-au abătut asupra poporului nostru în ultima jumătate de secol. Incriminându-i doar pe ei se încalcă, de fapt, însăși legea aceasta, așa șchioapă și unilaterală cum este. Pentru că ea (legea) nu se referă numai la informatori, ci la toată aria de colaboratori ai Securității, care este cu mult mai largă. Și pentru a demonstra acest lucru este suficient să facem referire doar la articolul 5 al acestei mult discutate legi, în care sunt definiți termenii de: *poliție politică* (alin. 1), *agent al organelor de securitate, ca poliție politică* (alin. 2), *colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică* (alin. 3). Pentru edificare, reproducem în întregime alin. 3:

"(3) Este *colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică*, în sensul prezentei legi, persoana care:

a) a fost retribuită, sau recompensată în *alt* mod, pentru activitatea desfășurată în această *calitate*;

b) a fost deținător de locuință conspirativă sau de casă de întâlnire;

c) a fost rezident al securității, în sensul prezentei legi;

d) orice altă persoană care a dat informații securității, prin care *s*-a adus atingere, nemijlocit sau prin alte organe, drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Informațiile cuprinse în declarațiile date în timpul anchetei de către persoana reținută sau arestată pentru motive politice privind cauza pentru care a fost cercetată, judecată și condamnată nu fac obiectul acestei prevederi".

Dar mai importante decât toate aceste enumerări care stabilesc diferitele categorii de colaboratori ai Securității sunt prevederile alineatului 5 al aceluiași articol 5, care lărgește considerabil aria acestor colaboratori, dar care, voit sau din necunoșterea legii, este cu desăvârșire ocultat, atât de cei care se ocupă de aplicarea acestei legi, cât și de *mass media*. Pentru importanța acestui alineat, îl reproducem, de asemenea, în întregime:

"(5) Sunt asimilați colaboratorilor prevăzuți la alin. (3) *persoanele care au avut competențe decizionale, juridice sau politice* sau care prin *abuz de putere politică au luat decizii la nivel central sau local*, cu privire la activitatea securității sau cu privire la activitatea altor *structuri de represiune* ale regimului totalitar comunist. (*sublinierile* ne aparțin).

Reiese cu certitudine din cele de mai sus că informatorii *sunt* doar o parte (și nu cea mai importantă) a celor care au colaborat cu Securitatea. Din stipulațiile alin. 5 al art. 5, mai ales, reiese clar că trebuie considerați colaboratori ai Securității, și trebuie tratați ca atare, toți magistrații (judecători sau procurori) care au judecat și pronunțat rechizitorii și sentințe impuse de organele de anchetă, toți medicii are și-au dat acordul pentru bătăile și torturile care se aplicau în timpul anchetelor, precum și toți secretarii și activiștii de partid la cererea și indicațiile cărora erau arestați cei considerați indezirabili din sectoarele respective. Este arhicunoscut faptul că, *în lumea* satelor mai ales, cu ocazia colectivizării, Securitatea a operat arestări masive în rândurile așa-zișilor chiaburi la cererea și indicațiile organelor de partid și de stat locale. De asemenea, este la fel de *cunoscut* faptul că secretarii de partid din fabrici, uzine și din alte întreprinderi și instituții colaborau strâns cu securistul care avea sub observație obiectivul respectiv.

În spiritul acestui alineat, până și președintele României, Ion Iliescu, este colaborator al organelor de Securitate, ca poliție politică, pentru că, în 1956, pe vremea când era președinte sau secretar general al Uniunii Tineretului Muncitoresc, a supravegheat și supervizat, direct sau prin colaboratorii săi, anchetele deosebit de dure la care erau supuși de către Securitate studenții arestați în legătură cu evenimentele din Ungaria. De asemenea, tot în acea perioadă, dumnealui a condus și coordonat comisiile de exmatriculare din facultăți a studenților cu "origine socială nesănătoasă", comisii care constituiau, potrivit celor stipulate în alineatul citat, *alte structuri de represiune* ale regimului totalitar *comunist*.

Nu cumva acesta este motivul pentru care aceste prevederi ale legii *sunt* sistematic ocultate, atât de către cei abilitați să o aplice, cât și de către cel puțin o parte din *mass media*?

Demostene ANDRONESCU

AMĂGIRI & DEZAMĂGIRI

Marginalii la relaţiile politice româno-americane (II)

(urmare din numărul trecut)

"Recomandările Comitetului [miniştrilor de Externe – n. n.] erau adoptate fără modificări de Consiliul Suprem [al Conferinţei de Pace de la Paris]. Brătianu însă refuza să le accepte şi protesta viguros împotriva modului în care românii fuseseră excluşi de la luarea acestor decizii, care pentru ei erau vitale" – scrie istoricul englez R.W. Seton Watson, profesor la Universitatea din Londra, în capitolul XVII, "L'achevèment de l'unité nationale" (Desăvârşirea unităţii naţionale), din remarcabila sa lucrare *Histoire des Roumains. De l'époque romaine a l'achèvement de l'unité* (Istoria Românilor. De la epoca romană până la desăvârşirea unităţii), Les Presses Universitaires de France, Paris, 1937.

Prieten devotat al poporului român, dar în acelaşi timp şi martor obiectiv al desfăşurării lucrărilor Conferinţei de la Paris, istoricul englez continuă astfel: "Fără îndoială că Brătianu avea dreptate să protesteze contra «ţarismului sinodal» al celor «Big Five» [Cinci Mari – referire la Consiliul Suprem alcătuit din conducătorii delegaţiilor Franţei, Angliei, Statelor Unite, Italiei şi Japoniei], îndeosebi când acest înalt for se adresa, prin vocea exagerat de brutală a lui Clemenceau, statelor mici, care nu erau consultate şi, ca urmare, împărtăşeau nemulţumirile şi resentimentele lui Brătianu. Incontestabil, omul politic român era îndreptăţit *să reziste* [s.n.] Consiliului care imputa, sau mai bine zis acuza imperios – de o manieră pe cât de arbitrară, pe atât de nejustificată – faptul că România a capitulat fără să-i pese de armamentul expediat din Rusia către ea şi către Polonia, precum şi de proiectele revoluţionare ale Statului bolşevic cu privire la Europa Centrală".

Reaua credinţă a membrilor Consiliului, alimentată de străvezii interese meschine, este de-a dreptul revoltătoare. Cauzele şi împrejurările care au obligat România în 1917 să iasă din război şi să semneze "Pacea de robire de la Bucureşti" sunt prezentate obiectiv în toate tratatele de istorie a primului război mondial. Cel care însă a dat răspunsul cel mai convingător acestor detractori a fost Raymond Poincaré, Preşedintele Franţei. În discursul de deschidere a Conferinţei de Pace, marele om politic francez caracteriza situaţia ţării noastre la sfârşitul anului 1917 prin cuvintele: "România trădată şi părăsită".

Dar nu numai atât. În timp ce Consiliul reproşa României că "nu i-ar fi păsat de proiectele revoluţionare ale Statului bolşevic cu privire la Europa Centrală", situaţia politică şi militară a ţării noastre era total diferită de situaţia celorlalte ţări participante la război: "În timp ce toate popoarele Înţelegerii îşi legau rănile şi se pregăteau să se bucure în linişte de binefacerile păcii şi de roadele ostenelilor cu care câştigaseră izbândă comună – scrie Constantin Kiriţescu, în capitolul «Garda Nistrului» din *Istoria războiului pentru întregire, 1916-1919* – pentru România liniştea nu venise. Ea se găsea încă în război. Cu arma în mână, România trebuia să cucerească şi să păstreze ceea ce i se cuvenea. Şi, ca în clipele cele mai tragice ale războiului său, ea trebuia să ducă lupta pe două fronturi. Căci, pe când la Tisa soldaţii României aruncau afară din teritoriul străbun pe duşman, care nu se îndura să-şi lase din mâini vechea pradă, la Nistru ruşii reveneau la asaltul Basarabiei. De la Tisa până la Nistru, armata română, refăcută pentru a doua oară din sfărâmăturile ei, trebuia să ţină gardă, păzind bunurile câştigate împotriva duşmanilor care nu voiau să recunoască stările noi create de domnia dreptăţii".

La studierea unui proces complex, juriştii romani foloseau locuţiunea *Hic iacet lepus!* (textual: "Aici zace iepurele!") pentru a indica punctul nevralgic al problemei, sau unde credeau ei că se găseşte cheia misterului. Jurisconsulţii din timpurile când limba latină era limba cancelariilor (secolele XV, XVI, XVII) au preluat această practică şi notau pe marginea pasajelor-cheie *hic iacet lepus*, sau pe scurt *hic...*, adică acolo era vizuina unde se ascundea explicaţia situaţiei. Aşa am procedat şi noi, notând cu *hic...* următorul pasaj din *Istoria Românilor* a lui R.W. Seton-Watson, în care se explică de ce Ion I. C. Brătianu a adoptat atitudinea de rezistenţă la ingerinţele Conferinţei de Pace: "Misterioasa favoare de care s-a dat dovadă faţă de bolşevici e una din tendinţele încă nelămurite ale Conferinţei; nicăieri ea nu apare mai bine decât în tratativele cu România. Trebuie să adăugăm la aceasta încercarea de a smulge României concesiuni industriale foarte însemnate în folosul unui grup de financiari evrei americani, sub ameninţarea de a pierde sprijinul Americii la Conferinţă". Iar istoricul Gheorghe I. Brătianu, în lucrarea sa *Acţiunea politică şi militară a României în 1919*, (ed. a II-a, "Cartea Românească", Bucureşti, 1940), aduce următoarea precizare: "Nici acum, sau poate mai ales acum, problemele păcii nu se puteau despărţi de cele ale petrolului, pe care soarta, bună sau rea, îl aşezase la poalele munţilor noştri... Brătianu nu înţelegea însă să confunde Franţa şi cauza aliaţilor, căreia România îi adusese, în lupta pentru idealul ei de veacuri, cele mai mari jertfe, cu nedreptăţile Consiliului şi vrăjmăşia puternicelor foruri internaţionale ce se ascundeau în spatele său. De aceea ţinu, înainte de-a părăsi Conferinţa, în apărarea independenţei noastre, de-a afirma până la capăt solidaritatea care se închegase în zile grele. La 28 iunie, delegaţia română a luat parte la şedinţa solemnă din vestita Sală a Oglinzilor şi semnătura lui Ion I. C. Brătianu şi-a luat locul, alături de acele ale reprezentanţilor puterilor Aliate, pe tratatul încheiat cu Germania învinsă, la Versailles... Gestul său de solidaritate nu a aflat însă nici o înţelegere la factorii determinanţi ai Conferinţei; îi era dat să soarbă până la fund paharul amărăciunilor. În ziua însăşi a plecării, la 2 iulie, la ora 4 după-amiaza, el trebui să mai apară o dată în faţa Consiliului Miniştrilor de Afaceri Străine, la Quai d'Orsay, unde se găseau întruniţi sub preşedinţia lui Tardieu, Balfour, Lansing şi Makino, spre a da socoteală de drepturile României asupra Basarabiei. Cu o înverşunare fără seamăn, adversarii noştri puneau în discuţie şi graniţa de răsărit, pe când mai bubuiau tunurile de-a lungul Nistrului. Înainte de a fi introdus Brătianu, consiliul socotise necesar să dea ascultare părerilor D-lui Maklakov, fostul ambasador al Rusiei la Paris; în anticameră îl aşteptau Krupensky, fostul mareşal al nobleţei din Basarabia, Vassily şi Schmidt, duşmanii cei mai hotărâţi ai stăpânirii româneşti în acest ţinut. Ce argumente dezvoltaseră şi ce rost avea apariţia acestor reprezentanţi – care se reprezentau pe ei înşişi – în faţa forurilor Conferinţei, nu era greu de ghicit. Propaganda lor era cunoscută. Tardieu, care s-a dovedit în cele mai multe împrejurări un prieten statornic al României, nu era câtuşi de puţin satisfăcut de rolul ce-i era impus; aceasta se văzu din atitudinea sa extrem de rezervată, în tot timpul acestei discuţii. Ca să deschidă totuşi şedinţa, întreabă pe Brătianu dacă «consideră votul de unire al Basarbiei ca emanând de la un corp legiuitor constituit». Nu a fost greu să i se răspundă că legalitatea acestui corp – Sfatul Ţării –, produs al revoluţiei, putea fi cu atât mai puţin pusă la îndoială cu cât în acelaşi fel se constituiseră adunările naţionale ale Cehoslovaciei şi ale Poloniei. Atunci interveni Ministrul de Externe american, Lansing. Pentru el problema era simplă: «România este dispusă să accepte un plebiscit în Basarabia?». Îşi repeta întrebarea cu insistenţă, supărat şi grăbit; nici nu se puteau desluşi bine cuvintele englezeşti în vorbirea lui repede. Brătianu se văzu nevoit să-şi dezvolte în replică argumentele. Nu putea consimţi la plebiscit, nu pentru că s-ar fi îndoit de rezultat, de care se declara sigur, dar nu ar voi să facă să renască anarhia prin menţinerea unei stări de fierbere şi nesiguranţă, zdruncinând ordinea de abia stabilită, cu atâta trudă, în această regiune... Lansing însă, de astă dată, nu se arăta deloc grăbit. Lucrurile puteau să aştepte, armatele române nici n-aveau nevoie să evacueze acum Basarabia. Plebiscitul se putea face mai târziu, peste doi ani, sau chiar peste zece!".

Dar nici plecarea lui Ion I. C. Brătianu din fruntea delegaţiei României de la Conferinţa de Pace şi nici poziţia ponderată şi raţională a diplomatului francez André Tardieu, preşedintele Comisiei afacerilor române de la lucrările de elaborare a Tratatului de Pace, nu au avut darul să modifice poziţia delegaţiei americane, care şi-a manifestat, în continuare, adversitatea nedisimulată faţă de ţara noastră.

"Propaganda împotriva noastră – scrie Gheorghe I. Brătianu, în capitolul "Politica de rezistenţă" din lucrarea citată mai sus – continuase cu înverşunare din partea unor anumite cercuri ruseşti, sprijinite de o anumită finanţă americană, care produseseră chiar la mijlocul lui iulie, la Paris, pe «un ţăran român din Basarabia», care protesta cu vehemenţă împotriva «oligarhiei româneşti» şi a asupririi ei. Krupensky şi Schmidt, intitulându-se «delegaţi ai Basarabiei», asaltau Secretariatul Conferinţei cu protestele şi memoriile lor. Lansing, Ministrul de Externe al Statelor Unite, rămăsese la punctul său de vedere şi continua să pretindă, imperturbabil, plebiscitul în ţinutul dintre Prut şi Nistru. În fine, un alt delegat american, Henry White, opunea lui Victor Antonescu, la 19 iulie, argumente de natura şi calitatea acestora: românii din Basarabia nu vor să ştie de România; Basarabia a făcut parte din Moldova înainte de constituirea României, căci România s-a format fără Basarabia, iar votul populaţiei poate fi dat sub impulsiunea împrejurărilor. Îşi însuşise deci în întregime toate elementele tezei susţinute de ruşii de toate nuanţele, de la reacţiune la bolşevism". Pusă în aceşti termeni de delegaţia americană, problema Basarabiei era de fapt un mijloc de presiune asupra României, menit să o determine să renunţe la atitudinea de rezistenţă faţă de Consiliul Suprem. Declaraţia lui Ion I. C. Brătianu, făcută înainte de a părăsi Conferinţa, era însă fără echivoc. Pentru Guvernul României, Basarabia era definitiv unită cu România ca urmare a voinţei populaţiei acestei provincii şi a sângelui vărsta de armata română pentru a apăra hotarul de pe Nistru de primejdia bolşevică. Această atitudine a provocat divergenţe între membrii Consiliului Suprem, părerile extreme fiind reprezentate de Franţa, câştigată pentru cauza românească, şi de Statele Unite, hotărât ostile nouă.

În cele din urmă, Tratatul pentru recunoaşterea unirii Basarabiei cu România a fost semnat la 28 octombrie 1920 la Paris de delegaţii Franţei, Marea Britanii, Italiei şi Japoniei, de o parte, şi României, de cealaltă parte. Articolul 9 al Tratatului prevedea că părţile contractante vor invita Rusia să adere la acest tratat de îndată ce va exista un guvern recunoscut de ele. După cum se ştie, Tratatul a fost ratificat imediat de Franţa, Anglia şi România. Statele Unite l-au ratificat abia în 1933, iar Italia, legată de Rusia Sovietică printr-un acord comercial, a amânat la nesfârşit. Cât priveşte Rusia bolşevică, "ratificarea" s-a făcut în două etape: prima, prin Tratatul Germano-Sovietic din 23 august 1939, în care, la punctul 3, sovieticii afirmă interesul asupra Basarabiei, iar germanii se declară dezinteresaţi; cea de a doua, la 26 iunie 1940, când Uniunea Sovietică a cerut Guvernului României, printr-o notă ultimativă, cedarea Basarabiei, Nordului Bucovinei şi a ţinutului Herţa. O dată de tristă aducere aminte, pe care România postdecembristă a scos-o din istoria neamului românesc. Astăzi puterea are alte priorităţi; cele impuse de anumite nume cu rezonanţă ciudată din rândurile Congresului american...

(va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

Vestea plecării dintre noi, în al 81-lea an de viață, a lui **Ștefan Augustin Doinaș** (Ștefan Popa), probabil cel mai cult și mai rafinat dintre poeții români ai ultimei jumătăți de secol, ne-a tulburat adînc pe toți, dar mai ales pe noi, cei din generația sa. Cu atît mai mult cu cît plecarea i-a fost urmată, la scurtă vreme, de gestul tragic al soției sale (fosta mare stea baletului românesc, Irinel Liciu), care, în disperarea clipei, și-a pus capăt zilelor.

Poezia lui Doinaș reprodusă mai jos a fost una dintre cele mai frecventate printre deținuții politici din temnițele comuniste, alături de cele ale marilor poeți ai închisorilor (Radu Gyr, Nichifor Crainic, Fane Vlădoianu, Costache Oprișan, Demostene Andronescu și alții). Este o poezie de tinerețe, din perioada "baladică" a lui Doinaș, și ea răspundea atunci sentimentelor noastre eroice și necesității de a crede în adevărul pe care îl slujeam cu sînge, suferință și rugăciune. De multe ori, cînd cineva dintre noi murea în celulă, pe lîngă rugăciuni și versuri din poeții închisorilor, recitam și ***Mistrețul cu colți de argint***, ultimele versuri ale baladei constituind un fel de epitaf: *Atunci asfinți după creștete luna/ Și cornul sună, însă foarte puțin...*

La ora aceea, Doinaș nu intrase în închisoare, așa că atașamentul nostru pentru poezia lui nu avea nimic partizan. Era poezia noastră de suflet, expresia sentimentelor care ne uneau și ne însuflețeau, a idealului la care nu voiam să renunțăm. Republicarea ei aici se vrea un omagiu pentru Doinaș, dar și o rugăciune de iertare pentru sufletul lui, "că nu ne este om care să viețuiască și să nu păcătuiască". Veșnică fie-i pomenirea!

Pr. Gh. Calciu

VOM MURI ȘI VOM FI LIBERI...

La mai puțin de 2 ani după regretatul Horia Bernea, maestrul inegalabil și ctitorul harismatic al Muzeului Țăranului Român, a trecut în eternitate și marea păzitoare a templului Tradiției, insubstituibila **Irina Nicolau**, cea mai apropiată, mai entuziastă și mai neobosită dintre ajutoarele sale. Am găsit de cuviință să pun această evocare înfiorată – prietenii știu de ce... – sub titlul primului ei volum coordonat și publicat după 1989: *Vom muri și vom fi liberi* (Ed. Meridiane, București, 1990).

Văzuse lumina zilei la 31 ianuarie 1946. Prin vine îi curgea sînge aromânesc și sînge grecesc. Și-a dedicat întreaga viață pasiunii pentru Tradiție în general și pentru folclor în special. Rareori am întîlnit pe cineva la care dragostea și competența față de un domeniu să se manifeste atît de organic și de armonios, în răspărul unei lumi tot mai superficiale și mai uitătoare. Specialistă în etnologie, istorie orală și muzeologie, cu un strălucit doctorat în folcloristică, era cercetător științific principal și șef al Direcției de Programe etnologice și acțiune culturală, membră a Societății de Antropologie Culturală Română și a Fundației "Alexandru Tzigara-Samurcaș", coordonatoare a seriei de cărți bibliofile a Muzeului Țăranului Român (16 titluri) și a revistei *Rosturi*, membră a comitetului editorial al revistei de antropologie *Martor*, organizatoare și/sau coordonatoare a numeroase proiecte muzeistice și educaționale, neprețuit dascăl universitar (cu cursuri ținute la Arte Plastice, Arhitectură și Litere, între 1992-2000, ultimul despre "Etnologia grupurilor comunitare") și prolifică publicistă (cu peste 200 de studii și articole în *Revista de istorie socială*, *Secolul XX*, *Rosturi*, *Martor*, *Dilema*, *România liberă*, *Cotidianul* etc., în ultimii ani cu rubrici permanente la *Curentul* și *22*), ba chiar redactor al casetelor audio cu *Istoria românilor povestită de Neagu Djuvara* (distinsul ei consîngean).

Desigur, mai mult decît orice altceva, vor mărturisi despre ea, în posteritate, cărțile pe care le-a scris sau coordonat, de la cea menționată în titlul acestei evocări și pînă la ultima pe care a apucat să o scrie, *Arca lui Noe. De la neolitic la Coca-Cola* (Ed. Ars Docendi, București, 2002). Enumăr aici doar cîteva dintre ele: *Povestea Elizabetei Rizea din Nucșoara...* (în colaborare), Ed. Humanitas, București, 1993; *The Simple Splendour of a Character: the Romanian Peasant*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996; *Piața Universității* (în colab.), Ed. Nemira, București, 1997; *Ghidul sărbătorilor la români*, Ed. Humanitas, 1998; *Lecții cu povești despre facerea lumii* (în colab.), Ed. Sigma, București, 2000; *Credințe și superstiții românești* (în colab.), Ed. Humanitas, 2000; *Talmeș balmeș de etnologie și multe altele*, Ed. Ars Docendi, 2001; *Aromânii. Credințe și obiceiuri*, Societatea Culturală Aromână, București, 2001.

S-a stins în data de 3 iulie 2002, după ce purtase eroic pe picioare, vreme de mai mulți ani, un cancer necruțător, care în cele din urmă a răpus-o fizic, dar pe care l-a biruit în duh, cu o seninătate vecină cu sfințenia.

Dumnezeu s-o odihnească întru libertatea împărăției Lui și să înmulțească, în tîrziul lumii noastre, talantul ostenelilor ei.

R. C.

✝ AURELIAN GULAN

După o viață de jertfă mărturisitoare, închinată lui Dumnezeu și neamului românesc, ne-a părăsit, în vîrstă de 80 de ani, colonelul (r) Aurelian Gulan, șef pe țară al promoției 1942 a Școlii de ofițeri activi, combatant eroic pe frontul de Răsărit (cu Batalionul 4 Vînători de Munte – unitate de elită a vechii armate române), imun la ispita marii trădări militare și morale de la 23 august 1944, prizonier vreme de aproape 12 ani în lagărele sovietice (Gorki, Vorkuta), apoi deținut alți 8 ani în temnițele politice din România (Jilava, Gherla), pretutindeni adevărat model de cutezanță și rectitudine, din categoria celor ce "pot fi zdrobiți, dar niciodată înfrînți". Ziaristul Alexandru Mihalcea, trecut el însuși prin temnițele vechiului regim, mărturisește despre locotenentul Gulan din acea vreme: "Pentru noi, tineri atunci, Aurelian Gulan a însemnat reconfortare, pilda dîrzeniei, a noncompromisului, tăria de a răbda cu demnitate suferința. Aurelian Gulan rămîne, ca și celegrul căpitan spaniol Palacios, o legendă a gulagului și a rezistenței la comunism" ("Moartea unui erou", în *Aldine*, anul VII, nr. 323, sîmbătă 6 iulie 2002, p. I).

După 1989, a fost membru activ al A.F.D.P.R. – București și a apucat să-și așternă pe hîrtie memoriile din gulag (cîteva fragmente fiind incluse și în paginile *Punctelor cardinale*). În 1995, la Editura Petrion din București, i-a apărut volumul *Mărturii din Iadul Roșu (De la Vorkuta la Gherla)*.

Ne rugăm pentru el cu cuvintele împrumutate din necrologul atît de mișcător pe care i l-a alcătuit d-l Mihalcea: *Fie-i țărîna ușoară și sufletul în pridvorul lui Dumnezeu!*

Ștefan Augustin Doinaș

Mistrețul cu colți de argint

Un prinț din Levant, îndrăgind vînătoarea,
prin inimă neagră de codru trecea.
Croindu-și cu greu prin hățișuri cărarea,
cînta dintr-un flaut de os și zicea:
- Veniți să vînăm în păduri nepătrunse,
mistrețul cu colți de argint, fioros,
ce zilnic își schimbă în scorburi ascunse
copita, și blana, și ochiul sticlos!
- Stăpîne, ziceau servitorii cu goarne,
mistrețul acela nu vine pe-aici.
Mai bine s-abatem vînatul cu coarne,
ori vulpile roșii, ori iepurii mici...
Dar prințul, trecînd zîmbitor înainte,
privea printre arbori atent la culori,
lăsînd în culcuș căprioara cuminte
și linxul ce rîde cu ochi sclipitori.
Sub fagi, el dădea buruiana-ntr-o parte:
- Priviți, cum se-nvîrte făcîndu-ne semn
mistrețul cu colți de argint, nu departe:
veniți să-l lovim cu săgeata de lemn!
- Stăpîne, e apa jucînd sub copaci,
zicea servitorul privindu-l isteț.
Dar el răspundea întorcîndu-se: - Taci!...
Și apa sclipea ca un colț de mistreț.
Sub ulmi, el zorea risipite alaiuri:
- Priviți cum pufnește și scurmă stingher
mistrețul cu colți de argint peste plaiuri:
veniți să-l lovim cu săgeata de fier!
- Stăpîne, e iarba foșnind sub copaci,
zicea servitorul zîmbind îndrăznet.
Dar el răspundea întorcîndu-se: - Taci!...
Și iarba sclipea ca un colț de mistreț.
Sub brazi, el striga îndemnîndu-i spre creste:
- Priviți unde-și află odihnă și loc
mistrețul cu colți de argint, din poveste:
veniți să-l lovim cu săgeata de foc!
- Stăpîne, e luna lucind prin copaci,
zicea servitorul rîzînd cu dispreț.
Dar el răspundea întorcîndu-se: - Taci!...
Și luna sclipea ca un colț de mistreț.

Dar vai! sub luceferii palizi ai boltii
cum sta în amurg, la izvor aplecat,
veni un mistreț uriaș, ce cu colții
îl trase sălbatic prin colbul roșcat.
- Ce fiară cumplită mă umple de sînge,
oprind vînătoarea mistrețului meu?
Ce pasăre neagră stă-n lună și plînge?
Ce veștedă frunză mă bate mereu?...
- Stăpîne, mistrețul cu colți ca argintul,
chiar el te-a cuprins grohăind sub copaci.
Ascultă cum latră copoii gonindu-l...
Dar prințul răspunse-ntorcîndu-se: - Taci...
Mai bine ia cornul și sună întruna.
Să suni pînă mor, către cerul senin...
Atunci asfinți după creștete luna
și cornul sună, însă foarte puțin.

PORTRETE ÎN ETERNITATE ➢ DOCTORUL NICOLAE C. PAULESCU

tablou bio-bibliografic şi comemorativ alcătuit de răzvan codrescu

1869. În ziua de 30 octombrie se naşte la Bucureşti (Calea Moşilor 69) Nicolae C. Paulescu, fiul negustorului Costache Paulescu, de 41 de ani, şi al Mariei Paulescu (n. Dancovici), de 24 de ani. Este primul din cei patru copii ai familiei (vor urma un alt băiat, botezat Constantin, şi două fete: Elena şi Constanţa). Familia tatălui se numise iniţial Pavel, apoi devenise Pavelescu (savantul era văr bun cu poetul şi epigramistul Cincinat Pavelescu, 1872-1934, fiul profesorului şi directorului Şcolii Politehnice din Bucureşti, Ion Pavelescu, fost director al Monetăriei Statului), iar în cele din urmă, într-o ramură a ei, Paulescu.

1880. Nicolae C. Paulescu termină clasele elementare (urmate la "Şcoala primară de băieţi nr. 1, Culoarea de Galben") şi se înscrie la "Gimnaziul Mihai Bravul" (Liceul "Mihai Viteazul"), pe care-l va absolvi în 1888. Elev eminent, el este atras atât de arte (poezie, muzică, teatru), cît şi de ştiinţe (mai ales de cele naturale).

1888-1891. Urmează cu strălucire, la Paris cursurile Facultăţii de Medicină, iar la încheierea lor devine, prin concurs, extern al spitalului parizian "Hôtel-Dieu", avându-l ca şef de serviciu pe Étienne Lancereaux (1829-1910), cel mai ilustru clinician şi anatomo-patolog al epocii, de care se va apropia în scurtă vreme, devenindu-i prieten şi colaborator apropiat (ba chiar la un pas, pare-se, de a-i deveni şi ginere).

1892-1899. Rămâne în Franţa, unde se desăvârşeşte profesional şi are acces în cercurile înalte ale ştiinţei europene. Din 1894 îl aflăm intern la spitalul "Notre-Dame du Pérpetuel Secours" (unde medic-şef fusese numit de curând acelaşi Lancereaux). Anul 1897 este cel mai fructuos pentru tânărul savant român: devine doctor în Medicină, adjunct al lui Lancereaux la "Notre-Dame du Pérpetuel Secours" şi secretar de redacţie la *Journal de Médecine interne*. Tot acum îşi începe, în limba franceză, bogata activitate publicistică ("Recherches sur la coagulabilité du sang hépatique", în *Archives de Physiologie*, ianuarie 1897, p. 21). În 1899 devine şi doctor în Ştiinţe Naturale (după ce, între timp, mai obţinuse certificate de studii superioare în Chimia biologică şi-n Fiziologia generală). În Franţa, chiar şi după întoarcerea sa definitivă în România (1901), i s-au decernat numeroase titluri sau distincţii academice şi universitare, sperându-se multă vreme într-o revenire a lui la Paris, unde începuse, între altele, importante cercetări, alături de reputatul fiziologist Albert Dastre (1848-1917), "în scopul de a izola produsul activ al secreţiei interne a pancreasului".

1900. Se reîntoarce în ţară, ca agregat la Catedra de Fiziologie a Facultăţii de Medicină din Bucureşti (refuzând în prealabil o ofertă venită din Elveţia: o catedră la Facultatea de Medicină din Fribourg). Este începutul unei lungi şi strălucite cariere didactice, în care savantul de faimă internaţională va fi dublat de un exemplar pedagog naţional. Lecţia de deschidere, din 27 noiembrie, s-a intitulat "Definiţia fiziologiei" (cf. *Noţiunile de "suflet" şi "Dumnezeu" în fiziologie*, ed. 1999, p. 133 şi urm.).

1901. După o scurtă revenire în Franţa (unde a obţinut titlul de Doctor al Universităţii din Paris, cu o teză de Chimie biologică: *Étude comparative de l'action des chlorures alcalins sur la matière vivante*), îşi deschide cursul de Fiziologie la 16 noiembrie, cu lecţia "Metoda fiziologiei sau metoda experimentală" (cf. *Noţiunile de "suflet" şi "Dumnezeu"*, ed. 1999, p. 147 şi urm.).

1902. Îşi deschide cursul de Fiziologie la 1 noiembrie, cu lecţia "Generaţia spontanee şi darwinismul în faţa metodei experimentale" (cf. *Noţiunile de "suflet" şi "Dumnezeu"*, ed. 1999, p. 163 şi urm.), ce va face, în anul următor, obiectul unei aspre critici semnate de dr. N. Leon (*Convorbiri literare*, aprilie 1903).

1903. Apare, la Paris, Lancereaux et Paulesco, *Traité de Médecine. I. Nosologie*, 940 pagini (ce va deveni unul dintre cele mai apreciate tratate de medicină ale epocii, chiar dacă n-a putut fi definitivat).

1904. "Despre stil în fiziologie" (în revista *Spitalul*) pare să fie prima sa scriere publicată în limba română. Tot acum îşi începe, în *Convorbiri literare* şi *Spitalul*, polemica ştiinţifică de lungă durată cu N. Leon şi D. Voinov, susţinându-şi, cu argumente solide, poziţia antidarwinistă (cf. *Noţiunile de "suflet" şi "Dumnezeu"*, ed. 1999, p. 183 şi urm.). Este numit, mai târziu decât s-ar fi cuvenit, profesor definitiv de Fiziologie la Facultatea de Medicină din Bucureşti.

1905. Ţine cele trei lecţii faimoase ("Finalitatea în biologie", "Materialismul", "Suflet şi Dumnezeu") care vor alcătui lucrarea *Noţiunile "suflet" şi "Dumnezeu" în fiziologie*, apărută în acelaşi an, la Bucureşti (*cf.* reed. 1999, pp. 33-117), cu "apendicele" intitulat "Ideea de Dumnezeu în ştiinţă".

1906. Apare Lancereaux et Paulesco, *Traité de Médecine. II. Pathologie de l'appareil nerveux et de l'appareil cutané*, 1052 pagini.

1908. Stăruieşte o vâlvă internaţională prin lucrarea sa *L'Hypophyse du Cerveau. Physiologie. Recherches expérimentales*, Vigot, Paris, 146 pagini.

1909. În aprilie, la insistentele solicitări ale Reginei Elisabeta (Carmen Sylva), N. C. Paulescu se deplasează în Germania, la Wiesbaden, pentru a-i examina o nepoată atinsă de o boală pe care specialiştii germani n-o putuseră diagnostica. N. C. Paulescu va reuşi să-i pună diagnosticul corect şi să o vindece în scurtă vreme, coordonându-i din ţară tratamentul.

1910. Apare, la Bucureşti, eteroclitul volum *Instincte Sociale. Patimi şi conflicte. Remedii morale* (*cf.* reed. 1995). Este un an trist pentru N. C. Paulescu, care-şi pierde mai întâi tatăl, apoi şi cumnatul (maiorul Angelescu, de doar 47 de ani, soţul surorii sale Elena). Tot acum se stinge din viaţă şi maestrul său, Étienne Lancereaux. Pe de altă parte, propria-i sănătate este din ce în ce mai şubredă. Decide să se mute din str. Armenească în casa în care şi va petrece restul vieţii. Iată un citat din monografia (în curs de apariţie) alcătuită de prof. dr. Constantin Angelescu (m. 1991), nepot, asistent şi executor testamentar al marelui savant[1]: "În 1910, după o serioasă afecţiune ce-l imobilizase în pat mai multe luni, se mută împreună cu sora sa [Elena], rămasă de curând văduvă cu patru copii, în casa moştenită de ei de la Petre Dancovici – unchi din partea mamei – situată pe una din micile străzi ale capitalei, purtând numele lui Radu Calomfirescu. Clădirea era cunoscută în Bucureşti sub denumirea de «Casa cu geamuri bombate», din cauza ferestrelor ei cu geamuri convexe, constituind şi astăzi una din curiozităţile oraşului. Liniştea cartierului era desăvârşită".

1912. Apare Lancereaux et Paulesco, *Traité de Médecine. III. Pathologie de l'appareil respiratoire et de l'appareil digestif*, 1200 pagini.

1913. "Paulescu simte din ce în ce mai imperios nevoia de a se odihni măcar o parte a anului. El cumpără o vilă izolată, pe faleza sudică a Mării Negre, în regiunea «viilor vechi» ale portului Constanţa. În faţa vilei, în josul falezei, o mică plajă scăldată de valurile mării [...] Clădirea este înconjurată de o mică vie, de arbori fructiferi şi de numeroase straturi de flori [...] În acest pitoresc şi liniştit colţ al ţării îşi va petrece de-acum încolo Paulescu cele două luni de vacanţă universitară" (C. Angelescu, lucr. cit.). La Bucureşti îi apare surprinzătorul volum *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Franc-Masoneria* (*cf.* reed. 2001).

1916-1918. Anul intrării României în prima conflagraţie mondială îl găseşte pe N. C. Paulescu în plină activitate ştiinţifică. Este anul în care obţine, în diabetul experimental, primele rezultate hipoglicemiante cu extractul apos de pancreas. Ajunsese deja foarte aproape de tratamentul diabetului, dar evenimentele erau neprielnice continuării cercetărilor. Este mobilizat ca medic, cu gradul de locotenent-colonel; dar tocmai lui i se rechiziţionează calul şi trăsura! În noiembrie, trupele germane ocupă Bucureştiul. "Am rămas pe loc – mărturiseşte într-un *Memoriu* adresat Consiliului profesoral al Facultăţii de Medicină – pentru că şeful meu militar, doctorul Skupiewski, îngrijorat de starea sănătăţii mele, mi-a dat un asemenea ordin, într-o adunare la Sala Tomis, în preziua plecării autorităţilor" (este vorba de guvernul condus de Ion I. C. Brătianu, care la 20 noiembrie a trebuit să părăsească Bucureştiul, strămutându-se la Iaşi). Încă de la începutul lui august, silit să se deplaseze pe jos la distanţe considerabile, începuse să urineze sânge. Hematuria s-a agravat treptat şi nu se va mai vindeca de ea niciodată. În aceşti ani ai războiului – pe fondul întreruperii activităţilor sale obişnuite – scrie o piesă de teatru, *Irina, Împărăteasa Bizanţului*, ce însă n-a ajuns să vadă lumina tiparului (nici ca atare, nici în scontata versiune versificată de Cincinat Pavelescu, despre care se spune că ar fi responsabil de rătăcirea manuscrisului).

1919. Îi apare volumul întâi (448 pagini) din *Traité de Physiologie médicale* (tipărit în ţară).

1920. În volumul al doilea (732 pagini) din *Traité de Physiologie médicale* (difuzat în străinătate de editura parizianã Vigot) apar inserate, pentru prima oară, efectele antidiabetice ale extractului apos de pancreas în diabetul experimental.

1921. Apar volumul al treilea (930 pagini) din *Traité de Physiologie médicale* şi *Cele patru patimi şi remediile lor* (în carte se află inclusă, printre altele, şi o patetică "Scrisoare către Ovrei"). Tot în acest an trimite patru comunicări către Societatea de Biologie din Paris (apărute în *Comptes Rendus Hebdomadaires des Séances et Mémoires de la Société de Biologie de Paris*), cu privire la descoperirea *pancreinei* (o primă formă de *insulină*). În august, în *Archives Internationales de Physiologie* (Liège), publica primul memoriu exhaustiv despre descoperirea tratamentului antidiabetic (a pancreinei sau pancreaninei).

1922. Ministerul Industriei şi Comerţului din România îi eliberează, la 10 aprilie, brevetul de descoperire a pancreinei (purtând nr. 6255 şi intitulându-se "Pancreina şi procedura fabricaţiei sale"). Printre altele, în brevet se precizează: "Pentru ca pancreina să fie întrebuinţată cu folos în tratamentul diabetului la om, ea trebuie să fie preparată în mari cantităţi, ceea ce necesitează un mare capital [...] Revendic invenţiunea produsului organic pancreanina, care, injectată în sânge, produce o diminuare sau chiar o suprimare trecătoare a simptomelor diabetului". În februarie 1922, cam la 7-8 luni de la apariţia lucrărilor de pionierat ale lui Paulescu în presa ştiinţifică internaţională, doi tineri şi obscuri cercetători canadieni, F. G. Banting şi C. H. Best, lucrând în laboratorul de fiziologie al profesorului J. J. MacLeod (1876-1935) de la Universitatea din Toronto, îşi fac publice rezultatele lor în aceeaşi direcţie.

1923. În lunile mai şi august, în *Archives Internationales de Physiologie*, apar alte două memorii ale lui N. C. Paulescu asupra pancreinei. Premiul Nobel va fi însă acordat lui Banting şi MacLeod! Protestele lui N. C. Paulescu către forurile ştiinţifice internaţionale se dovedesc zadarnice, ca şi atitudinea favorabilă lui a unor personalităţi ştiinţifice izolate. În conştiinţa noastră, dar şi în memoria posterităţii ştiinţifice (cum o dovedesc multe mărturii actuale[2]),

☛

1. Lucrarea va fi publicată în curând, pe cât se pare, la Editura Paideia. Manuscrisul dactilografiat de 263 de pagini poartă titlul *Nicolae C. Paulescu. Omul şi opera sa*. Definitivat în 1990, cu puţin înainte ca autorul să-şi piardă viaţa într-un tragic accident, manuscrisul este precedat de o prefaţă semnată de acad. Ştefan Milcu.
2. Începând, în pragul anilor '70, cu cea a prof. Ian Murray, care, referindu-se la MacLeod, Banting şi Best, observa că "Munca lor ar putea fi considerată, mai degrabă, ca o confirmare a rezultatelor lui Paulescu".

DOCTORUL NICOLAE C. PAULESCU ≺ PORTRETE ÎN ETERNITATE

editura christiana: doctorul nicolae c. paulescu sau ştiinţa mărturisitoare

Doctorul Nicolae C. Paulescu
sau
Ştiinţa mărturisitoare

el rămâne însă adevăratul descoperitor al insulinei (amănunte pot fi găsite, de pildă, în C. Angelescu, Laura Sigartău Petrina, *Nicolae C. Paulescu*, sau în I. Pavel, *The priority of N. C. Paulescu in the discovery of insulin* – vezi mai jos).

1924-1930. Depune mărturie în procesul "văcăreştenilor" (autorii "complotului studenţesc" din 1923, judecaţi şi achitaţi în primăvara lui 1924, cu excepţia lui Ion I. Moţa, achitat abia în toamnă), transformat într-un adevărat "proces al trădării": "Procesul de astăzi este, în realitate, procesul trădării, care-i cea mai infamă dintre crime, căci ea adaogă amăgirea vicleană şi făţărnicia la cruzimea nelegiuirii. Ea întruneşte sărutul lui Iuda cu răstignirea lui Hristos. În timp de pace, legislaţiile creştine nu au nici un paragraf penal destinat trădării. Şi astfel, dintr-un lapsus juridic regretabil, groaznica fărădelege, ce inspiră atâta scârbă, rămâne nepedepsită. Cu toate acestea, nu încape îndoială asupra felului pedepsei ce se cuvine trădătorului, deoarece Dumnezeu a făcut ca Iuda să se pedepsească el însuşi prin spânzurare. Dar, în timp de război, trădarea de naţie se pedepseşte, totdeauna, cu moartea. Or, studenţii noştri, şi cu dânşii toată tinerimea, floarea României de mâine, se află în stare de război cu o liftă de curând pripăşită, ce vrea să ne sugrume şi să ne stăpânească ţara. Fiind deci în stare de război, ei au săvârşit un act de dreptate morală, încercând să pedepsească pe un vânzător al fraţilor săi, ce se sacrificau unei cauze sfinte. Poporul românesc, ce le e adânc recunoscător pentru jertfa lor altruistă, aşteaptă cu nerăbdare de la Dumneavoastră achitarea" (în *Pentru legionari*, Corneliu Z. Codreanu nota: "Succesul acuzării nu ţine mult, căci profesorul Paulescu îşi citeşte declaraţia într-o atmosferă de biserică, pe care o crea marele său prestigiu şi figura sa de sfânt. Declaraţia a fost scurtă, dar a desfiinţat rechizitoriul procurorului, care se retrăgea jenat, parcă mai în fundul scaunului" – ed. 1936, p. 192). Apare la Bucureşti, în trei părţi inegale. *Biserica şi Sinagoga faţă cu pacificarea Omenirii* (I şi II – 1924; III – 1925). Publică o serie dură de broşuri şi articole antievreieşti şi antimasonice. Despre broşura *Complot jidano-francmasonic împotriva Neamului Românesc* (prima din seria menţionată), dr. V. Trifu, colaborator şi ulterior editor al lui N. C. Paulescu, scria douăzeci de ani mai târziu, în prefaţa ediţiei sale: "Broşura era vândută cu 5 lei de Librăria Stănciulescu din Bulevardul Elisabeta. În curând această librărie, prea românească, *a fost nimicită de răzbunarea masonică*" (subl. aut.). În atmosfera epocii respective, este cert că lucrurile sunau altfel decât acum... Deşi îmbătrânit, bolnav şi acrit de nedreptăţile ce i se făcuseră, îşi continuă cu aceeaşi dăruire activitatea ştiinţifică. În afara unor articole de răsunet publicate în *Journal d'Urologie* de la Paris (în colaborare cu Gh. Mârza şi V. Trifu), se ambiţionează să continue de unul singur ceea ce începuse, pe vremuri, alături de Lancereaux. În 1928 apare, cu mari dificultăţi, la Imprimeria Şcolii Militare de Infanterie din Sibiu (!), *Traité de Médecine. IV. Pathologie des appareils assimilateurs, urinaire et génital* (676 pagini). Volumul al cincilea (dedicat, pare-se, sistemului mezodermic, respectiv aparatului sangvino-limfatic şi celui locomotor) a rămas doar în manuscris.

1931. La 20 martie îşi alcătuia, prevăzător, testamentul. După ce a suferit o operaţie ce păruse izbutită, situaţia savantului a început să se înrăutăţească în curând. Aşa cum el presupusese, natura tumorii vezicale fusese canceroasă. Tulburările uremice îi pricinuiau halucinaţii auditive şi vizuale, dacă e să privim lucrurile prin prisma pozitivistă. Cineva ("el") îi apărea mereu şi îl ispitea să se lepede de Hristos. Sătul de sanatoriu şi presimţindu-şi clipa fatală, insistă să fie adus acasă. În dimineaţa zilei de 17 iulie, înconjurat de cei apropiaţi, îi adresează câteva cuvinte surorii sale (ce-i fusese ca o mamă), apoi adăugă: "Eu mă duc"... Îşi făcu o cruce şi se duse. Era într-o zi de duminică şi clopotele chemau la liturghie. N. Iorga îi scrie el însuşi necrologul ("Moartea unui învăţat") în *Neamul Românesc*: "...a trăit ca un mucenic şi a murit ca un sfânt". Un emoţionant necrolog îi compune şi medicul evreu Aurel Abramovici (1883-1942), fost student al său: "De o probitate exemplară în lucrările lui ştiinţifice, de o corectitudine dusă până la extrem în raporturile lui cu studenţii [...]. Prof. Paulescu a atins uneori Genialitatea..." ("Profesorul Dr. N. Paulescu", în *Bucureşti medical*, august 1931). Este înmormântat la cimitirul Bellu.

1937. Vede lumina tiparului, la Editura Cugetarea – P. Georgescu-Delafras din Bucureşti, volumul lui Nichifor Crainic *Ortodoxie şi etnocraţie* (*cf.* reed. 1997, Editura Albatros, mai ales p. 127 şi urm.), în care sunt dedicate câteva pagini entuziaste, dintr-o perspectivă teologică, dimensiunii *creştine* şi *naţionale* a personalităţii lui N. C. Paulescu (pe care mentorul gândirist îl evocă şi în alte lucrări ale sale): "Pentru Nicolae Paulescu, naţionalismul este adevărul natural, iar creştinismul este adevărul supranatural. Cum e şi firesc din punct de vedere ortodox, pentru el aceste două adevăruri *nu* constituie o antinomie. Naturalul şi supranaturalul nu se exclud, ci se completează: Hristos n-a venit să strice natura, ci s-o desăvârşească. Căci natura e creaţia lui Dumnezeu, iar creştinismul e revelaţia aceluiaşi Dumnezeu" (din articolul "Nicolae Paulescu, fundatorul naţionalismului creştin").

1944. Apare primul (şi unicul) volum din ediţia V. Trifu: Dr. N. C. Paulescu, *Fiziologie filosofică. I. Noţiunile "suflet" şi "Dumnezeu" în fiziologie*, în seria "Scriitori români moderni" a Fundaţiei Regale pentru Literatură şi Artă (prefaţa ediţiei: Dr. V. Trifu, "Profesorul Paulescu").

1969. Răspunzând campaniei internaţionale de restabilire a adevărului iniţiate de fiziologistul scoţian Ian Murray în 1968 (în continuitatea căreia se înscriu şi eforturile unor specialişti români, în frunte cu prof. dr. Ioan Pavel), Comitetul Nobel recunoaşte meritele şi prioritatea lui N. C. Paulescu în descoperirea tratamentului antidiabetic. Profesorul A. W. K. Tiselius (1902-1971), directorul Institutului Nobel, deplânge situaţia din 1923, dar exclude posibilitatea unei reparaţii oficiale, exprimându-şi doar speranţa că "opera de pionierat" a lui N. C. Paulescu va fi elogiată cum se cuvine cu ocazia celebrării a 50 de ani de la descoperirea insulinei.

1976. Apare volumul *The priority of N. C. Paulescu in the discovery of insulin* de prof. dr. I. Pavel (Editura Academiei, Bucureşti), sprijinit pe numeroase mărturii ale unor somităţi ale lumii ştiinţifice internaţionale.

1982. Apare volumul monografic *Nicolae C. Paulescu* de Constantin Angelescu şi Laura Sigartău Petrina, în seria "Savanţi români" a Editurii Ştiinţifice şi Enciclopedice din Bucureşti.

1990. Pe fondul reconsiderării postcomuniste a unor mari personalităţi cultural-ştiinţifice din trecutul românesc, dr. Nicolae C. Paulescu este numit membru *post mortem* al Academiei Române.

1995. Apare, în colecţia "Elita interbelică" a Editurii Anastasia din Bucureşti, la iniţiativa directorului literar de atunci (Teodor Baconsky), cel dintâi volum de Nicolae C. Paulescu editat în ţară, după război: *Instincte sociale. Patimi şi conflicte. Remedii morale*, text îngrijit, introducere, repere bio-bibliografice, note şi comentarii de Răzvan Codrescu, făcând parte din ciclul "Fiziologie filosofică"[3].

1996. Capitolul *Francmasoneria* (din volumul *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria*) este editat separat şi aproape subversiv, la Editura Majadahonda din Bucureşti, într-o broşură îngrijită superficial de istoricul Gh. Buzatu (*altminteri bun cunoscător al contextului interbelic*). La Casa Memorială "Nicolae C. Paulescu" din Bucureşti (str. Radu Calomfirescu 17, colţ cu Hristo Botev) – avându-l ca amfitrion pe ing. Dan Angelescu, strănepotul şi moştenitorul legal al savantului – este dezvelită festiv o plachetă comemorativă (printre cei prezenţi numărându-se şi viitorul preşedinte Emil Constantinescu).

1997. A XIV-a Conferinţă Naţională de Fiziologie (Bucureşti, 29-31 mai), organizată sub egida Societăţii Române de Ştiinţe Fiziologice şi a Catedrei de Fiziologie "Nicolae C. Paulescu" de la Universitatea de Medicină şi Farmacie "Carol Davila" din Bucureşti, este închinată adevăratului descoperitor al insulinei. Preşedintele Comitetului de organizare a fost prof. dr. Radu Cârmaciu. La Editura Universitară "Carol Davila" apare o broşură cuprinzând programul şi conferinţele în rezumat.

1999. La Editura Anastasia apare volumul Nicolae C. Paulescu, *Fiziologie filosofică. I. Noţiunile de "suflet" şi "Dumnezeu" în fiziologie*, ediţie îngrijită, prefaţă şi repere bio-bibliografice de Răzvan Codrescu (prefaţa ediţiei: "Nicolae C. Paulescu sau ştiinţa lui *Scio Deum esse*").

2001. "Anul Paulescu". La împlinirea a 80 de ani de la descoperirea insulinei şi a 70 de ani de la trecerea la cele veşnice a lui N. C. Paulescu, îi este consacrată în ziua de 23 mai, în Aula Academiei Române, o sesiune comemorativă, organizată de Secţia de Ştiinţe Medicale a Academiei Române (moderator: acad. Ion Baciu). Au luat cuvântul, printre alţii, acad. Ion Haţieganu, prof. dr. C. Ionescu-Târgovişte (directorul Institutului de Diabet, Nutriţie şi Boli Metabolice "Nicolae Paulescu"), prof. dr. Mihai Coculescu şi prof. dr. Radu Cârmaciu (regretatul şef al Catedrei de Fiziologie de la Facultatea de Medicină şi Farmacie "Carol Davila", răpus de un atac de cord câteva luni mai târziu). "Anul Paulescu" a prilejuit şi alte manifestări, organizate mai ales de către Societatea Română de Diabet, Nutriţie şi Boli Metabolice, Institutul "Nicolae Paulescu", Federaţia Română de Diabet, Nutriţie şi Boli Metabolice şi Academia Română; astfel, spre exemplu, în intervalul 12-14 iunie a avut loc la Sinaia simpozionul internaţional "Nicolae Paulescu after 80 years since insulin discovery", iar pe 31 august 2001, la Universitatea de Medicină şi Farmacie "Carol Davila", simpozionul intitulat "80 de ani de la descoperirea insulinei", care s-a bucurat de prezenţa preşedintelui IDF (Federaţia Internaţională de Diabet) Sir George Alberti. În parcul UMF a fost dezvelit un monument dedicat memoriei profesorului N. C. Paulescu. Spre sfârşitul anului, s-a reeditat, în condiţii sub-culturale, controversatul volum *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria* (Editura AntetXXPress, f. l., f. a.); "Anul Paulescu" ar fi meritat, desigur, o altfel de încheiere...

2002. La Editura Christiana din Bucureşti apare volumul intitulat *Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Ştiinţa mărturisitoare*, crestomaţie, note şi tablou-bibliografic de Răzvan Codrescu. Volumul cuprinde trei studii despre Nicolae C. Paulescu (semnate de Răzvan Codrescu, Dr. V. Trifu, Nichifor Crainic) şi cinci texte fundamentale extrase din opera sa ("Suflet şi Dumnezeu", "Ideea de Dumnezeu în ştiinţă", "Instinctele de naţie şi umanitate", "Remediile patimilor sociale", "Spitalul"). Tabloul bio-bibliografic (pp. 271-282) este cel reprodus aici cu minime modificări.

---

3. Conform testamentului menţionat (20 III 1931), păstrat în arhiva familiei, acest ciclu se structurează astfel: 1) *Noţiunile "suflet" şi Dumnezeu"*... (cu câteva anexe) [ed. princeps: 1905]; 2) *Instincte sociale. Patimi şi conflicte. Remedii morale* [1910]; 3) *Spitalul, Coranul, Talmudul*... [1913]; 4) *Cele patru patimi*... [1921]; 5) adunate la un loc, broşurile privitoare la "comploturile" şi "viţiile" evreieşti [1924-1928]; 6) *Biserica şi Sinagoga*... [1924-25].

ÎNTRU POMENIREA FEMEILOR MARTIRE DIN TEMNIȚA CIUCULUI

Cuvântul Doamnei Aspazia Oțel Petrescu – Miercurea Ciuc – 6 mai 2002

Dragii mei,

Iertați-mi îndrăzneala de a mă adresa, simplu și apropiat. Este în adevărul inimii mele.

Ne-am adunat din nou la picioarele Sfintei Cruci înălțate cu evlavie spre cinstirea femeilor ce și-au dat viața ca să nu se mai aprindă pe frumoasele noastre plaiuri rugul de suferință pe care l-am îndurat cei morți și cei ce suntem încă vii. Și, ca totdeauna, ne întâlnim aici cei ce au plecat demult, cei ce am putut veni din colțuri de țară, învingându-ne istovirea, și cei ce nu au putut să vină, dar sunt prezenți în spirit. Ne-am adunat în mereu aceleași întristătoare împrejurări, dar azi cu o mai mare nevoie să ne întărim SPERANȚA. O neliniște copleșitoare pune stăpânire atât pe viața individuală, cât și pe cea națională, efect dezolant al mizeriei morale în care se scaldă țara. Forțele răului par a fi înstăpânite fără drept de apel și ne oferă constant deziluzii cumplite, eșecuri dezastruoase și dureri crude, riscând să ne ducă spre un naufragiu inevitabil. Săraca noastră țară bogată, bietul nostru popor, gonit și hărțuit fără milă în lupta teribilă cu NECESITATEA! Expulzat în biologic și economic, bietul om de rând, cel care nu cârmuiește, ci este cârmuit, se zbate să-și asigure supraviețuirea. Se scufundă în egoism, în indiferență apatică, în uitare imbecilă, în tăcere lașă și vinovată, în lepădarea de Dumnezeu și de valorile creștine, cele care au înălțat de-a lungul secolelor catedrale de lumină. În cele din urmă, copleșit de mizeriile, josniciile și nedreptățile ce îi taie elanul și învăluit în ceața apostaziei, se prăbușește în deznădejde profundă, amară, terifiantă. Orice speranță se stinge și tragedia omului deznădăjduit își desfășoară opera dizolvantă. În felul acesta, diferențele dintre autori, executanți și victime se șterg. Cine mai stă să hotărnicească între oprimatori și oprimați? Ar fi timpul să nu ne mai ascundem în lașitate, nu avem dreptul să ne exilăm în tăcere. Noi, cei ce am mai fost ostracizați odată, mai avem prilejul să ne spunem cuvântul la căpătâiul celor ce au plătit cu viața dreptul de a se opune vrăjmașilor. Adunați lângă mormintele-simbol ale celor ce de fapt au fost lipsiți de mormânt, cruce și prohod, ne mai amintim traseul parcurs de ei spre jertfa supremă. Și dacă nu mai avem tinerețea și puterea lor pentru a le reface drumul, să-l evocăm cel puțin. Pentru că, alături de ei, și noi, cei întârziați încă în această viață, am spus la rândul nostru: “Nu! Nu se poate!”. Pentru aceasta am fost transformați în cobai ai unui proiect satanict. Moralitatea noastră a fost făcută praf. Schilodită până la desfigurare, ființa noastră spirituală abia mai pâlpâia în trupul îngenuncheat de tortură. Și totuși, din adâncul disperării noastre se ridica un firicel de speranță, de încredere. O scânteie de iubire, ascunsă în cuta cea mai tăinuită a inimii, încât nici ochiul scrutător al diavolului nu a putut-o zări, a fost miracolul ce ne-a dat puteri nebănuite și ne-a alimentat treptat, treptat speranța. Cu cât infernul în care eram îngropați era mai profund, cu atât mai puternic se făcea auzită încurajarea lui Iisus: “Îndrăzniți! Eu am biruit lumea!”.

Dragi surioare, plecate de lângă noi! Mai auzim și azi glasul Vostru fără sunet, răsunând totuși ca un ecou în sufletele noastre. Ne spuneți cu duioșie: “Mai iubim, mai credem, mai sperăm”! Dumnezeu v-a iubit că v-a chemat în lumină și v-a scutit de decepția și amărăciunea pe care o trăiește lumea noastră atât de nefericită, atât de disperată.

Ce avem de făcut? Ne resemnăm? Am găsit în P. Evdokimov un posibil răspuns: “Nu în disperare trebuie să cadă omul, ci în Dumnezeu, care nu este niciodată disperat”. Cu adevărat, în Dumnezeu trebuie să cadă omul, în Dumnezeu, care este iubire. Și cine vrea să trăiască în Dumnezeu, trebuie să trăiască în iubire, iar iubirea față de Dumnezeu se dovedește prin totala încredere în El. Cu cât Îl iubim mai mult, cu atât ne abandonăm, cu încredere, Voinței Sale. În spatele ferestrelor zăbrelite și oblonite am învățat că cel mai frumos act de iubire este acceptarea suferințelor îngăduite de Dumnezeu pentru rațiunea de a ne dovedi astfel iubirea. Am văzut cu ochii noștri cum înlătură Dumnezeu întunericul purtând sufletul prin furtunile vieții cu tandră purtare de grijă. Să fim deci liniștiți, să nu ne fie teamă, să avem speranța fermă că Dumnezeu ne va conduce spre ceea ce este mai folositor și mai minunat pentru neamul nostru, cu condiția să nu părăsim barca lui Iisus, lupta lui Iisus, dreptatea lui Iisus.

Dacă am învățat că “Omul nu poate fi o foame fără aliment, o sete fără băutură, o problemă fără răspuns, o iubire fără iubire”, tot atât de adevărat este și ceea ce ni se spune: “Omule, tu nu ești făcut pentru industrie și producție, pentru cont în bancă și consum. Tu ești făcut pentru a fi om. Ești creat pentru lumină, pentru bucurie, pentru a râde și pentru a cânta, pentru a trăi în iubire și pentru fericirea oamenilor din jurul tău. Omule, tu ești creat după chipul lui Dumnezeu, care este iubire. Cu mâini pentru a da, cu inimă pentru a iubi, cu brațe care sunt exact cât să îmbrățișezi pe altul”. Să-i învățăm pe semenii noștri, pe cât mai mulți, aceste adevăruri. Numai când omul se înalță pe sine, prin iubirea față de Dumnezeu și prin legile moralității, înalță și omenirea.

Nu putem avea bunătate dacă nu răspândim bunătate. Cu bani se pot deschide toate ușile, numai ușa inimii nu. Câtă vreme Iisus va bate zadarnic la uși închise, nu va fi bine în lume. Orice luptă este inutilă dacă omul se încăpățânează în apostazie și se închină la idolii materialității. Deci aceasta trebuie să fie lupta noastră: să facem ca Iisus să fie cunoscut și iubit, să contribuim la “restaurarea omului în Iisus Hristos”.

Pentru aceasta trebuie să prindem cu putere frânghia pe care ne-a aruncat-o Iisus, ca să ne legăm de El, de Atotputernicia Sa. Spunea o mică sfântă: “Arhimede a spus: dați-mi un punct de sprijin în spațiu și o pârghie, și voi înălța lumea! Iisus S-a dat pe Sine ca punct de sprijin, iar drept pârghie, ne-a dat Rugăciunea, și astfel înalță lumea la cer”. Iată sensul Sfintei Sale Înălțări!

Femei martire, ce ați însămânțat pământul țării noastre cu semințele iubirii mărturisite prin jertfă, mijlociți pe lângă Bunul Iisus să facă să se înmulțească drepții, care prin rugăciune pot salva Sodoma și Gomora! Iar noi, uniți mai mult ca oricând, să ne rugăm: “O, Iisuse! Iartă-ne păcatele, scutește-ne de focul iadului, du la cer toate sufletele, mai ales ale acelor ce au mai mare nevoie de Îndurarea Ta. Dumnezeul meu, eu cred în Tine, mă închin, nădăjduiesc și Te iubesc, și-Ți cer iertare pentru toți acei ce nu cred, nu se închină, nu nădăjduiesc și nu Te iubesc! Amin!”.

✝ CĂTĂLIN ZELEA CODREANU

În Postul Paștelui din acest an, în ajunul Săptămînii Patimilor, s-a stins din viață ultimul dintre cei cinci fii ai profesorului Ion Zelea Codreanu, tatăl Căpitanului.

Familia sa a fost, probabil, cea mai mucenicită dintre familiile românești din ultima sută de ani. Corneliu a fost asasinat pe șoseaua Tîncăbeștilor, în noaptea de Sfîntul Andrei a anului 1938, Ion în noaptea de 21 spre 22 septembrie 1939 (așa-numita “noapte legionară a cuțitelor lungi”), Horia în prigoana antonesciană de după ianuarie 1941, iar Decebal a căzut victimă prigoanei comuniste de mai tîrziu.

Cătălin a supraviețuit, cu voia lui Dumnezeu, atît fraților, cît și surorilor sale (Silvia și nefericita Iridenta, soția martirului Ionel Moța), însă a trecut, la rîndul lui, prin tot șirul prigoanelor (sub Carol, sub Antonescu, sub comuniști), făcînd ani grei de închisoare după bolșevizarea țării (Aiud, Periprava etc.). După 1989, deși bătrîn și bolnav, s-a străduit din răsputeri pentru cinstirea memoriei legionare. A trăit amărăciunea distrugerii vandalice a troiței de la Tîncăbești (protestul său scris a apărut și în *Puncte cardinale*), pe care însă a apucat s-o vadă refăcută. Trecuse de 90 de ani și în una dintre ultimele sale scrisori (către camaradul băcăoan Petru Baciu, de Paștele anului 2001) scria:

“...Hristos a înviat!

Condoleanțe pentru soția pierdută. Dumnezeu a luat-o acolo sus și aceasta, cred, după multe și grele încercări pe care le-a trăit alături de tine în viața aceasta.

Ea, soția ta, trăiește de-acum acolo, sus. Veghează și te apără. Închide ochii și privește cu cei ai sufletului și o vei vedea că este mereu alături de tine.

Dumnezeu să o odihnească. Ea face parte din martirii noștri. Și Iridenta, soția lui Ion Moța, a murit de curînd. Acum este împreună cu Ionel, pe care nu l-a părăsit nici o clipă.

În ce mă privește pe mine, la 90 de ani nu mai văd deloc cu ochiul drept și foarte puțin văd cu ochiul sîng. Acum, cînd scriu, o fac mai mult pe dibuite. Am fost programat de cîteva ori pentru schimbarea cristalinului, dar din cauza bolii m-a amînat mereu ...

Să dea Dumnezeu să fie bine. Cred că ai auzit că a fost refăcută troița de la Tîncăbești. Autorii sînt Cristi Ivanov cu prietenii din cuibul lui. Dumnezeu să le ajute să aibă parte de noi bucurii și alte satisfacții ca aceasta...” (după revista *Crezul nostru*).

Soția sa, Ileana, i-a vegheat la căpătîi pînă în ceasul din urmă. Compasiunea lumii legionare se îndreaptă întreagă spre dînsa. Fie ca Dumnezeu s-o ocrotească, iar sufletul robului Său Cătălin să-l odihnească în pace, dimpreună cu tot neamul cel adormit al Codrenilor, care au iubit Țara Românească și Biserica lui Hristos mai presus de orice pe lume, dînd pildă de obștească jertfelnicie în cel mai scelerat dintre veacuri și lăsînd generațiilor viitoare un ideal pe care nici o prigoană nu l-a putut stinge sau înjosi...

Cu neamul tău întreg mucenicit,
răsari mai pur din vifor de prigoane,
trăgînd urias nadirul spre zenit
și moartea spre-nviere, Căpitane!

✝ VICTORIA HOLTEAN

Asociația Foștilor Deținuți Politici-Arad, profund îndurerată, anunță pierderea, la capătul unei îndelungate suferințe, a încă unui mădular: VICTORIA HOLTEAN. Născută la 5 iulie 1928 la Timișoara, s-a format ca om și cetățean în ambianța eroică și prietenească a “cetățuilor”. Pentru consecvență și fidelitate față de ideal, a plătit împreună cu întreaga sa generație. Prima arestare a avut loc în1944 – 1945, pentru ajutorarea parașutiștilor legionari din munți, a doua în1952, fără mandat, iar ultima în 1961, când a și fost condamnată de către Tribunalul Militar din Cluj la 16 ani muncă silnică, pentru “uneltire”. A trecut prin temnițele de la: Cluj, Oradea, Văcărești, Jilava, Miercurea Ciuc, Arad.

E grațiată în anul 1964. A fost, până în ultima clipă a vieții, un exemplu de dăruire neprecupețită în slujba aceleiași cauze dătătoare de sens.

Dumnezeu să o așeze în ceata drepților Săi.

✝ CHIRILĂ CIUNTU

CHIRILĂ CIUNTU s-a născut în din ținutul Soroca, în anul 1911. S-a înrolat, în 1934 în Mișcarea Legionară, căreia i-a rămas credincios până la ultima suflare. “Cinstea cea mai mare pe care mi-a dăruit-o viața a fost de a purta drapelul ce însoțea catafalcurile martirilor legionari Moța și Marin”, mărturisea el. Prigoana antonesciană l-a făcut să părăsească Țara și să ajungă în lagărele de la Rostock și Buchenwald. Scăpat, ca prin minune, de bombardamentul american din 24 august 1944, face următoarele comentarii asupra evenimentului: “...la 24 august 1944, americanii au bombardat lagărul de la Buchenwald, cu intenția de a-i lichida pe legionari, pentru a nu lua conducerea Țării și a nu continua lupta contra bolșevismului. Nu-i interesa că în lagăr trăiau zeci de mii de prieteni ai lor, comuniști, socialiști și democrați, toți dușmani ai lui Hitler. [...] Dar Dumnezeu n-a vrut să le îndeplinească planurile, căci tocmai pe noi bombardamentul ne-a nimerit mai puțin. În timp ce noi am avut cinci camarazi morți, prietenii lor au avut mii”. Înrolat în Armata Națională a “Guvernului de la Viena“, participă la operațiunile de pe râul Oder, iar după înfrângerea Germaniei, eliberat dintr-un lagăr american, emigrează în Canada. Amintirile sale au fost publicate la Madrid și Rio de Janeiro, în 1967, sub titlul *Din Bucovina pe Oder*. S-a stins, după o lungă suferință, la 6 martie 2002.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace.

✝ NIȚU GHEORGHE

În ziua de 8 iunie 2002 ne-a părăsit bunul nostru frate de suferință NIȚU GHEORGHE. Născut în 1927, în comuna Sâmbăta de Sus, a făcut școala primară în comuna natală și apoi Liceul Industrial în Sibiu. În 1948 a fost arestat, judecat și condamnat cu grupul FDC Sibiu. A trecut prin Penitenciarul de la Sibiu, Târgșor și apoi pe la Canalul Dunăre - Marea Neagră, de unde s-a eliberat. După câțiva ani, în 1956, a fost însă arestat din nou și condamnat la ani grei de închisoare. A executat condamnarea la Aiud și prin diferite colonii de muncă, eliberându-se în 1964. În lunga perioadă de detenție (aproape 11 ani) a avut o atitudine demnă. Datorită acesteia și felului său de a fi, a fost mult îndrăgit de frații de suferință, care-i poartă în suflet o neștearsă amintire.

Dumnezeul să-l odihnească și să-l așeze în ceata celor “prigoniți pentru dreptate”.

OPROBRIUL MEU

În loc de *motto*:

"Orice om are dreptul la libertarea opiniilor şi exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum şi libertatea de a căuta, de a primi şi de a răspândi informaţii şi idei prin orice mijloace şi independent de frontierele de stat"

(***Declaraţia Universală a Drepturilor Omului*, art. 19)**

Suntem de o săptămână în concediu. Anul aceasta, concediul de toamnă am dorit să-l petrecem în liniştea şi frumuseţea montană din parcurile naţionale ale Munţilor Stâncoşi...

Dimineaţa, dimineaţa zilei de 11 SEPTEMBRIE 2001, o petrecem în nişte chei săpate adânc de un firicel de apă şi gândul ne duce la timpul care i-a trebuit să facă măreţia asta de sculptură în piatră. La prânz lăsăm maşina într-o parcare şi ne îndreptăm printr-o pădure de conifere spre *Usna-Waki-Cagubi*, un loc sacru al aborigenilor şi al spiritelor lor. Aici, cu sute, poate chiar cu mii de ani înaintea "descoperitorilor", veneau ei, "indienii", în pelerinaj spiritual, să-şi picteze faţa şi trupul cu ocrul natural, să asculte toate şoaptele naturii, să implore spiritele locurilor să le dea curaj şi sănătate... Am plecat mai departe, lăsând în urmă "Kootenay National Park" şi intrând într-unul dintre cele mai frumoase parcuri montane ale lumii: "Banff National Park". Am avut şansa de a veni în acest parc de multe, foarte multe ori, şi de fiecare dată ne copleşeşte cu măreţia lui, cu frumuseţea lacurilor Louise şi Morene...

Târziu, am plecat coborând printre stâncoşii giganţi şi apoi pe frumoasa "Bow Valley", până la Canmore, unde am oprit să înnoptăm într-un motel de curând dat în funcţiune, echipat cu tot confortul nordamerican de rigoare. Camera este dotată cu cămin, o nouă idee comercială, un amănunt de lux ce sporeşte plăcerea ambianţei. Apeşi doar pe un buton şi dintr-o dată în cămin se aprinde un foc radios.

Tot printr-o simplă apăsare de buton, din automatismul obişnuinţei, am deschis şi televizorul. Pe ecran era un film american, de-alea cum le plac lor să facă şi să vadă, să şocheze lumea cu explozii orbitoare şi asurzitoare, cu groază şi strigăte de "O, my God!". Să iasă bani, mulţi bani! De data asta arătau cum una dintre cele două clădiri ale "World Trade Center" din New York ardea şi scotea fum gros de la etajele superioare, iar în cea de-a doua clădire tocmai intra un avion ce-a produs o explozie ca-n filmele lor. "Hollywood culture!" – am mormăit, văzându-mi departe de bagajele aduse de la maşină. Ica privea însă ecranul cu multă atenţie, stătea pe marginea patului într-o poziţie de maximă concentrare şi, cu glasul sugrumat de emoţie, a spus deodată: "Ascultă, e chiar adevărat!".

Da, era adevărat! Nu era film hollywoodian, era *realitatea* care a şocat întreaga lume! Am rămas înmărmurit în faţa televizorului, până după miezul nopţii. Erau evenimente zguduitoare de aproape 12 ore şi noi nu ştiusem nimic! Când am văzut şi Pentagonul arzând, ne-am cutremurat de amploarea atacului antiamerican. Priveam, auzeam şi nu voiam să acceptăm. Eram profund şocaţi şi sufeream la gândul că sub cele două clădiri gigantice, de câte o sută de etaje, sunt strivite câteva mii de persoane absolut nevinovate. Doamne, ce ticăloşi au fost cei ce au săvârşit această crimă împotriva umanităţii, ca şi bombardamentele necruţătoare de la Dresda din februarie 1945, când au murit în condiţii asemănătoare 130.000 de refugiaţi fără apărare, sau ca bombardamentele atomice de la Hiroshima şi Nagasaki, care au stins la fel de catastrofic viaţa a 70.000 de fiinţe umane! Ce ruşine! Ieşim dintr-un mileniu şi intrăm în altul generând conflicte abominabile, folosindu-ne inteligenţa mai mult în numele răului decât al binelui... şi pretinzându-ne civilizaţi!

A doua zi ar fi trebuit să trecem în Statele Unite, să ne continuăm concediul, dar nu mai aveam linişte sufletească, fiind cuprinşi şi noi de doliul american, de tragedia americană. Ne îndreptăm spre casa noastră din preeria canadiană, ascultând şi comentând ştirile...

Am acceptat că este un act terorist, cel mai mare de până acum, cel mai îndrăzneţ şi reuşit, cel care a dat o palmă zdravănă americanilor chiar la ei acasă!! La ei, la Pentagon! Cine?! De ce?! Mai devreme sau mai târziu, poporul american trebuie să se întrebe şi să-şi răspundă corect! De ce toate marile acte teroriste sunt împotriva lor din 1982, de la Beirut?! Doar mai sunt şi australieni şi brazilieni pe lumea asta, sunt atâtea popoare mari şi mici, dar teroriştii nu au treabă cu ele, ci numai şi numai cu americanii şi evreii?! De ce...?! Oricare ar fi cauzele, cele adevărate, iar nu cele propagandistice, ele trebuie făcute cunoscute şi soluţionate raţional. Americanii, cetăţeni obişnuiţi, pe care noi îi cunoaştem de peste 20 de ani, sunt oameni oneşti şi de treabă, plăcuţi, dar au nişte politicieni şi preşedinţi iraţionali, care cred că au dreptul de-a face, cu forţa, ordine americană în lume! Supremul lor mod de impunere a ordinii americane, de dominare americană, este *bombardamentul*! De la al doilea război mondial au rămas cu această metodă de impunere a supremaţiei, a dominării peste popoare mici şi slabe, niciodată folosită asupra Rusiei sau Chinei! Au vrut să oprească expansiunea comunismului şi au bombardat Coreea şi Vietnamul, dar nu au îndrăznit să arunce *nici o* bombă în curtea Rusiei sau a Chinei, care ele generau, de fapt, expansiunea comunismului!

De la al doilea război mondial şi până astăzi, ei bombardează pe cine vor, în numele unei ciudate democraţii şi civilizaţii americane. În după-masa zilei de 4 aprilie 1944, bucureştenii căscau gura la avioanele anglo-americane care au acoperit cerul capitalei, până în momentul când au realizat că nu este un spectacol aviatic, ci unul nimicitor. Mii de oameni, civili nevinovaţi şi fără nici o apărare, au murit atunci în Bucureşti, pentru simplul motiv că americanii, peste două sute de milioane, voiau să dea o belicoasă lecţie de democraţie americană unui popor de douăzeci de milioane (care nu a prea avut de ales în acel conflict mondial, tocmai pentru că era aşa de mic şi slab)! La cel de-al doilea bombardament asupra capitalei României, cel din 15 aprilie, au distrus o parte din Universitate şi clădirea "Cărţii Româneşti", pe care, probabil, bravii piloţi americani le-au raportat ca "obiective strategice", luându-şi medaliile de bravură cu care unii încă îşi mai împodobesc pieptul, fără să le treacă prin cap câţi oameni nevinovaţi au ucis! Abia acum, în faţa acestui cutremurător eveniment din ţara lor, poate realizează urâţenia unor asemenea fapte, oprobriul pe care îl merită toţi cei ce omoară oameni nevinovaţi în numele vreunei ideologii sau cauze oarecare.

Poate acum, când trăiesc devastatorul atac asupra lor, la ei acasă, unii americani vor face şi o meditativă retrospectivă a bombardamentelor lor prin lume, de când se consideră supraputerea cu drept de-a arunca bombe în dreapta şi stânga, în numele "democraţiei americane".

În Statele Unite, libertatea cuvântului este incontestabilă, dar, din nefericire, tot atât de incontestabil este, astăzi, acolo, faptul că s-a ajuns la cea mai mare manipulare mediatică a opiniei publice. Toţi pot spune şi scrie adevărurile istorice, sociale şi politice, dar acestea au rază mică de penetrare în conştiinţa majorităţii americanilor, pentru că, practic, ei, americanii de rând, sunt masiv intoxicaţi informaţional numai cu ceea ce doresc politicienii şi magnaţii lor (care deţin şi controlează cea mai puternică presă din lume). Americanul de rând nu este numai un individ de randament şi contribuabil social, ci şi un manipulat informaţional şi ideologic. Într-un fel, pentru că tot vorbim de bombardamente, fără să greşesc, pot afirma că americanii sunt ţinuţi continuu sub un bombardament informaţional manipulatoriu, încât majoritatea au uitat să gândească mai departe de propriile lor nevoi. De la apariţia şi răspândirea în masă a televiziunii, majoritatea americanilor au devenit simpli receptori de imagini şi reclame. Au devenit comozi şi-n a gândi, nu numai în a merge pe jos. Acceptă în numele libertăţii fără limite tot ce primesc, fără a comenta sau a lua atitudine; de fapt, nici nu au timp de gândire raţională, din cauza sistemului *mass media* care le bombardează, nonstop, neuronii cu gunoi informaţional, a telefoanelor care-i sună mereu şi a reclamelor care le biciuiesc ochii şi urechile până şi-n somn! Toate astea nu le dau răgaz pentru o gândire complexă, mai departe de propriile interese imediate. Şi în aceste momente de tragedie americană, puţini se întreabă: de ce acest terorism antiamerican?! Majoritatea, şocată, stă mută în faţa ecranelor şi absoarbe ce i se dă!

... pe ruinele Bibliotecii Naţionale din Sarajevo, distrusă de bombele americane în 1994...

Nu am să înşir aici toate grozăviile şi numărul morţilor de pe urma bombardamentelor şi intervenţiilor americane în numele pretinsei supremaţii democratice, începând cu cele din al doilea război mondial şi sfârşind cu cele din pragul mileniului trei. Trec peste suferinţa românească din 1943 şi 1944, peste abominabilul bombardament al Dresdei sau cel atomic din Japonia, peste bombardamentele americane ucigătoare de populaţie civilă din Coreea şi Indochina, peste intervenţiile din America Latină, Somalia şi Iraq, peste marea şi încă proaspăta tragedie a Serbiei, evenimente care sunt rar şi estompat prezentate în *mass media*, şi am să dau numai un exemplu recent de manipulare a opiniei publice din Nord America (înţelegând prin Nord America lumea anglofonă americană şi canadiană) în timpul Conferinţei ONU de la Durban (Africa de Sud). Nu ştiu cum au fost informaţi europenii asupra conferinţei despre rasismul zilelor noastre, dar nord-americanii au fost dezinformaţi total. Îndată ce s-a aflat că se vor ridica probleme majore actuale (israelieni – palestinieni, tibetani – chinezi, kurzi – turci), ca şi din trecut (sclavajul practicat de americani împotriva africanilor), oficialii americani au lansat prin *mass media* un atac dezinformaţional total împotriva conferinţei despre rasism de la sfârşitul lunii august 2001. Americanii nu vor să-şi aducă aminte că vasele lor s-au dus în Africa după sclavi, nu şefii de triburi de acolo i-au adus la ţărmul Americii, la licitaţie! Americanii nu vor să discute deschis, democratic, despre masacrarea palestinienilor, din 1948 până în prezent, de către evrei! Americanii nu vor să supere viitoarea supraputere militară şi economică, care va fi China, pentru că a luat Tibetul! Iată democraţia americană, marea cacialma dată lumii sărace cu duhul, la fel ca şi globalizarea! Şi nu s-au prezentat la această conferinţă nici canadienii, pentru că acolo se discuta şi situaţia indigenilor din lumea de astăzi; or, ce sunt de fapt rezervaţiile de indieni din Canada Mileniului Trei decât nişte ghetouri care demonstrează discriminare rasială şi inegalitate socială? Secretarul de stat Colin Powell, descendent din sclavi africani, a refuzat să meargă la această conferinţă, spre ruşinea lui personală; cât despre "faţa palidă" a ministrului de Externe canadian, John Manley, ce să mai vorbim?! S-a infatuat că tot *lobby*-ul evreiesc din Canada l-a felicitat că nu a participat la o conferinţă unde omenirea ridică fireşti semne de întrebare despre adevărata faţă a evreilor din lume şi a celor din Israel! Iar acum, în faţa atacului din 11 SEPTEMBRIE 2001, nord-americanii rămân şocaţi la reacţia teroriştilor împotriva lumii civilizate! Ce impresie detestabilă în faţa omenirii, care se poate întreba dacă nu cumva prezenţa lor la Durban, cu o atitudine de înţelegere şi soluţionare a problemelor rasismului actual, nu ar fi temperat terorismul antiamerican... Poate că tragedia americană din 11 SEPTEMBRIE 2001 nici nu s-ar mai fi întâmplat...

Oprobriul meu este, întâi de toate, împotriva celor care au comis acest act împotriva umanităţii păşnice! Îi condamn ferm pentru crimele lor împotriva semenilor noştri ce lucrau acolo sau numai vizitau Centrul Mondial al Comerţului la data de 11 SEPTEMBRIE 2001! Accept că au motive, le cunoaşte toată lumea. Îmi dau seama că nu au prea multe posibilităţi de a înfrunta direct supraputerea americană, dar îi detest când se poartă *la fel ca americanii*, folosind aceleaşi metode americăneşti de ucidere în masă a unei populaţii civile fără vină şi fără apărare! Nu cetăţeanul american de rând trebuie să fie victima nedreptăţilor internaţionale comise de guvernul american şi de favoriţii acestuia, ci direct factorii de decizie care perpetuează dominaţia şi nedreptatea internaţională!

Corneliu FLOREA
Winnipeg - Canada

ISLAMISMUL
ÎNTRE ADEVĂR SI PREJUDECATĂ

(urmare din numărul trecut)

O bună parte dintre cercetătorii care analizează **Coranul** *ajung la concluzia unei asemănări, în ceea ce priveşte tematica şi stilul, cu scrierile profeţilor Vechiului Testament. Ideile principale, monoteismul, profeţia, credinţa, căinţa, ispăşirea, judecata de apoi, paradisul şi iadul, sunt de origine iudaică. Acolo unde însă Coranul se deosebeşte fundamental de doctrina iudaică este poziţia faţă de venirea lui Mesia. În timp ce evreii sunt în aşteptarea lui Mesia,* **Coranul** *afirmă categoric că Mesia este Mahomed. "Şi cei necredincioşi zic: Aceasta nu e decât o minciună, pe care a plăsmuit-o el şi i-a ajutat alt popor fînvinuirea că evreii l-ar fi ajutat pe Mahomed să compună* **Coranul***! Însă ei scot la iveală numai nedreptate şi minciună. Şi ei zic: Basmele înaintaşilor sunt cele ce le-a scris el şi ele îi fură dictate dimineaţa şi seara" (Sura a XXV-a, "Sura Furkanului", versetele 5 şi 6). Cu toate acestea, Mahomed recunoaşte că atât scrierile iudaice cât şi cele creştine conţin Revelaţia divină. Din cele 104 dezvăluiri, pe care Dumnezeu le are în plan spre a fi făcute cunoscute oamenilor, nu au fost revelate decât patru:* **Pentateuhul** *lui Moise,* **Psalmii** *lui David,* **Evangheliile** *lui Iisus şi* **Coranul** *lui Mahomed. Cel ce nu recunoaşte chiar şi numai una din aceste revelaţii este, în înţelegerea lui Mahomed, un necredincios. Dar primele trei au fost transmise cu nenumărate erori, astfel că nu se poate avea deplină încredere în ele,* **Coranul** *fiind singura Revelaţie nealterată şi, ca atare, chemată să le înlocuiască pe celelalte trei.*

În întregul edificiu religios pe care l-a creat, Mahomed se foloseşte de conceptele iudaice. Denumirea divinităţii, Allah, este derivată din **al-llah,** *numele uneia din zeităţile preislamice venerate la Caaba. De altfel, mai multe popoare semite folosesc aceeaşi rădăcină lexicală pentru a desemna divinitatea. Ca semnificaţie, Allah este Jahve, dar evreii mai folosesc şi cuvântul Elohim, cu aceeaşi semnificaţie, iar Iisus, pe cruce, îl invocă pe Dumnezeu cu apelativul Eli.*

Dar nu numai Vechiul Testament, ci şi Talmudul a constituit sursă de inspiraţie pentru Mahomed. Concepţia musulmană despre îngeri, înviere şi paradis corespunde mai degrabă Talmudului decât Vechiului Testament. Scurtele naraţii, care formează aproape un sfert din textul coranic, ne conduc cu gândul la elementele aggadice din Talmud. Din **Mişna** *(tradiţia orală iudaică, pe baza căreia s-a construit Talmudul) şi din* **Halaha** *(prescripţiile talmudice cu caracter de lege, privitoare la organizarea vieţii în comunităţile iudaice) Mahomed s-a inspirat copios. Un exemplu în acest sens îl constituie obligaţia credincioşilor musulmani de a-şi purifica mâinile înainte de a rosti rugăciunea, obligaţie preluată din prescripţiile rabinice cu privire la ritualul rugăciunii. În litera şi spiritul său, primul capitol al* **Coranului** *– Sura care deschide Cartea şi care conţine rugăciunea fundamentală a credinciosului musulman – este de esenţă iudaică. De asemenea, salutul ebraic cu caracter profund religios –* **Şalom aleichem!** *– îl regăsim la musulmani, sub forma* **As-salam aleikum!***, cu acelaşi înţeles: "Pacea să fie cu tine!".*

Coranul, *ca şi prescripţiile alimentare mozaice, interzice consumul sângelui, cărnii de porc şi de câine sau cărnii animalelor moarte. În schimb, permite consumul cărnii de cămilă, singura sursă de carne existentă în deşert. Posturile mahomedane au fost reglementate după modelul mozaic. La fel şi obligaţia ca rugăciunea să fie rostită cu faţa spre Mecca este preluată după prescripţia rabinică de a te ruga cu faţa spre Ierusalim. Paradisul coranic se aseamănă în multe privinţe cu paradisul talmudic, un loc cu consistenţă materială, care oferă credincioşilor atât bucurii spirituale, cât şi plăceri senzuale. Pe lângă teologia, etica şi ritualul iudaic, Mahomed a păstrat din vechile credinţe ale poporului său lumea demonilor, pelerinajul la locurile sfinte şi ceremonialul la Caaba.*

Din religia creştină Mahomed a preluat mai puţin. Cunoştinţele sale despre creştinism sunt indirecte, primite pe filiera persan-nestoriană. El confundă pe Fecioara Maria (în ebraică **Miriam***), mama lui Iisus, cu Miriam, sora lui Moise. Mahomed nu acceptă calitatea lui Hristos de fiu al lui Dumnezeu, argumentul în acest sens fiind formulat astfel: "Credeţi în Dumnezeu şi în trimisul Său şi nu mai spuneţi nimic despre treime; opriţi-vă de la asta şi va fi mai bine de voi! Dumnezeu e doar un unic Dumnezeu. Mărire Lui! El să aibă un fiu? Al lui este ce e în ceruri şi pe pământ, căci Dumnezeu e scut îndeajuns" (Sura a IV-a, "Sura muierilor"). Cu privire la răstignirea, moartea pe cruce, învierea şi înălţarea la ceruri a lui Iisus, Mahomed împărtăşeşte punctul de vedere doketist. (Doketismul, sectă gnostică din secolul al 3-lea, avându-l ca teoretician pe Iulius Cassianus, afirmă că Hristos, în timpul existenţei sale pământeşti, a avut un trup aparent şi ca atare nu a suferit pe cruce.) În linii mari, Mahomed a dovedit toleranţă şi bunăvoinţă atât faţă de creştini, cât şi faţă de evrei, considerându-i şi pe unii şi pe ceilalţi, ca şi pe musulmani, "Popor al Cărţii", popoare care au primit Revelaţia divină.*

11. Îndatoririle dreptcredincioşilor

Sub aspect teoretic, se poate spune că musulmanii au cea mai simplă mărturisire de credinţă: "Nu există alt Dumnezeu în afară de Allah şi Mahomed este profetul său" (*La ilaha il-Allah, Muhammad-un Rasulu-llah*). Această formulare este numai aparent simplă, deoarece partea a doua a confesiunii include recunoaşterea Coranului şi a învăţăturii nescrise a lui Mahomed. Ca urmare, musulmanul ortodox crede în paradis şi iad, în îngeri şi demoni, în învierea în trup şi suflet, în predestinare, în judecata de apoi şi, bineînţeles, în cele patru îndatoriri pe care trebuie să le practice – rugăciunea, milostenia, postul şi pelerinajul. La aceste îndatoriri se adaugă credinţa în inspiraţia divină a profeţilor, care au pregătit calea venirii lui Mahomed. "Şi fiecare popor are trimisul său" (sura a X-a, "Sura lui Iona"). Unii musulmani, făcând inventarul trimişilor lui Dumnezeu, ajung la cifra de 224.000, dar Mahomed îi menţionează numai pe Avraam, Moise şi Iisus. De aceea, musulmanii au datoria să recunoască atât Vechiul Testament, cât şi Evangheliile ca Revelaţie divină, dar numai în măsura în care nu intră în contradicţie cu prescripţiile Coranului.

Multe din elementele aparţinând Tradiţiei au imprimat mărturisirii de credinţă islamice o nouă coloratură. Mahomed nu a pretins niciodată că ar avea puteri supranaturale şi că a săvârşit miracole, dar sute de relatări transmise oral vorbesc despre minunile lui. Aşa, de pildă, cu hrana care abia ajungea să îndestulezi un singur om a săturat mulţimi înfometate. De asemenea, se povesteşte că avea puterea să izgonească demonii; cu doar o singură rugăciune a dezlănţuit zăgazurile cerului, provocând ploaie, ca apoi cu o altă rugăciune să o oprească; prin simpla atingere a ugerului unei capre sterpe, a făcut-o să dea lapte; simpla atingere a mâinilor sale, sau chiar numai a veştmântului său, aveau darul să vindece bolnavi. Minuni pe care se pare că musulmanii le-au împrumutat din viaţa lui Iisus. Teologii musulmani au selecţionat însă cu grijă adevărata Tradiţie de adaosurile ulterioare. În acest context, este semnificativă următoarea relatare. Se spune că Mahomed a fost întrebat de Arhanghelul Gabriel: "Ce este Islamul?". Răspunsul lui Mahomed a fost: "Islamul este credinţa în Allah şi în Profetul său, rostirea rugăciunilor prescrise, milostenia şi pelerinajul la Mecca". Rugăciunea, milostenia, postul şi pelerinajul sunt "cele patru îndatoriri" ale religiei musulmane. Împreună cu credinţa în Allah şi Mahomed, ele constituie "Cei cinci stâlpi" ai Islamului.

Rugăciunea trebuie să fie precedată de purificare şi deoarece musulmanul trebuie să se roage de cinci ori pe zi, curăţenia se împleteşte cu cucernicia. Ca şi Moise, Mahomed foloseşte religia atât pentru îngrijirea sănătăţii trupului, cât şi în comportamentul moral. Rugăciunea unui om murdar, spunea Mahomed, răsună în deşert. Atât de departe mergea cu importanţa acordată curăţeniei încât pretindea şi curăţirea dinţilor ca act pregătitor pentru rugăciune, dar în cele din urmă face un compromis, mulţumindu-se cu spălatul feţei, mâinilor şi picioarelor. Bărbaţii după contactul sexual, femeile după menstruaţie, sau după naştere, trebuie să se îmbăieze înainte de a se ruga. În zori, la răsăritul soarelui, la amiază, după-amiază, la apusul soarelui şi la ceasul la care oamenii se culcă, muezinul se suie în minaret şi rosteşte cu glas puternic chemarea la rugăciune. La aceste cinci răstimpuri ale zilei, oriunde s-ar afla, credincioşul musulman îşi întrerupe activitatea, se spală, îşi îndreaptă faţa spre Mecca şi rosteşte rugăciunile prescrise.

Cel care are timp şi dorinţă merge să se roage la moschee. În mod obişnuit, moscheile sunt deschise toată ziua. Oricărui om, indiferent dacă este credincios ortodox sau eretic, îi este îngăduit să intre în moschee pentru a se reculege sau ruga. Acolo, în spaţiul umbrit, izolat de frământările cotidianului, profesorii predau lecţii învăţăceilor, judecătorii rezolvă litigii şi pronunţă sentinţe şi, în trecut, califii îşi anunţau intenţiile politice şi făceau cunoscute reglementările în diferite domenii. În moschee oamenii intră pentru a schimba păreri, pentru a afla ultimele noutăţi şi chiar pentru a încheia afaceri. Moscheea îndeplineşte funcţia de centru al vieţii musulmanilor cucernici.

În fiecare vineri, înainte de miezul zilei, muezinul cheamă, de la înălţimea minaretului, comunitatea la moschee. Credincioşii vin îmbăiaţi şi îmbrăcaţi în straie curate. De obicei, femeile rămân acasă când bărbaţii se duc la moschee şi invers. (O reglementare care are la origine plusul de senzualitate caracteristic populaţiilor meridionale, ferindu-i astfel pe credincioşi de diluarea concentrării în timpul rugăciunii, deşi femeile poartă văl.) Înainte de a păşi în interiorul moscheii, credincioşii îşi lasă încălţămintea în curtea interioară şi intră în locaşul de cult în ciorapi sau în papuci. În interior, credincioşii se aşează umăr la umăr, pe mai multe rânduri, cu faţa îndreptată spre *mihrab*, nişa din perete care indică *qibla*, direcţia spre Mecca. Un imam (la începuturile Islamului, însuşi califul) citeşte un text din Coran sau ţine o predică axată pe un astfel de text. Apoi fiecare participant la ceremonie spune rugăciunile sale, iar în partea finală imamul recită o suită de binecuvântări şi rugăciuni, pe care credincioşii le ascultă în tăcere. În timpul ceremoniei, credincioşii trebuie să execute o serie de înclinări ale capului şi trupului, precum şi prosternări, după prescripţii prevăzute în regulile ritualului. În timpul ceremoniei nu se cântă imnuri, nu au loc procesiuni şi nu există sacramente, ca în religia creştină. De asemenea, nu se colectează bani de la credincioşi; religia identificându-se cu statul, cultul este finanţat din fonduri publice. În această ordine de idei, trebuie să precizăm că Islamul nu cunoaşte, ca în creştinism, instituţia Bisericii şi nici preoţia. Imamul nu este preot, ci un laic numit de mai marele moscheii să conducă rugăciunea. Această particularitate a

Gabriel CONSTANTINESCU

Islamului nu însearnnă însă că religia întemeiată de Mahomed ar fi lipsită de un sistem teologic riguros structurat.

Cea de-a doua îndatorire a musulmanului este milostenia. Atitudinea lui Mahomed faţă de bogaţi este comparabilă cu intoleranţa şi asprimea cu care Iisus îi priveşte pe aceştia ("Mai lesne este cămilei să treacă prin urechile acului, decât bogatului să intre în împărăţia lui Dumnezeu" – *Marcu* 10, 25). În acest context, s-ar putea spune că Mahomed şi-a început activitatea ca reformator social, condamnând contrastul între viaţa de lux a celor avuţi şi sărăcia celor mulţi. De altfel, primii săi adepţi au aparţinut categoriei oamenilor nevoiaşi din Mecca. De aici una din rădăcinile conflictului său cu membrii propriului său trib, coreişiţii, care deţineau puterea economică în Oraşul Sfânt. O dată ajuns la Medina, una din primele reforme pe care le-a întreprins a fost reorganizarea fiscalităţii, mărind considerabil impozitele celor bogaţi, pentru a-i putea ajuta pe săraci. În acest scop, a fost constituit un corp de încasatori de impozite care se îndeletniceau cu strângerea dărilor şi repartizarea sumelor încasate, am spune noi astăzi, pe capitole de cheltuieli. O parte era destinată construirii de moschei, altă parte pentru acoperirea cheltuielilor necesare purtării "războiului sfânt" şi restul, sume destul de consistente, pentru ajutorarea săracilor. Pe lângă impozite, bogăţii însemnate rezultau din prăzile de război. O bună parte din aceste prăzi era constituită ca fond de asistenţă socială, ceea ce însemna o instituţionalizare şi legalizare a actelor de milostenie. "Rugăciunea – spunea califul Omar al II-lea – ne ajută să parcurgem jumătate din drumul spre Dumnezeu; postul ne aduce până la poarta paradisului; dar milostenia este cea care ne mijloceşte intrarea". Tradiţia relatează despre numeroase cazuri de milostenie exemplară. Aşa, de pildă, califul Hasan, fiul lui Ali Ibn Abi Talib, ultimul calif legitim, şi al fiicei lui Mahomed, Fatima, şi-a dăruit de trei ori de-a lungul vieţii sale întreaga agoniseală pentru ajutorarea celor nevoiaşi.

Cea de-a treia îndatorire religioasă obligatorie a musulmanului este postul. Pentru musulmani, ca şi pentru evrei, interdicţia de a bea vin şi a consuma carne de porc, carnea animalelor moarte şi sânge era permanentă. Mahomed a fost însă mai puţin riguros decât Moise, îngăduind ca în cazuri de necesitate să se consume şi alimente îndeobşte interzise. Se povesteşte că, fiind întrebat dacă poate fi mâncată o anumită brânză (la a cărei preparare se folosea ca ingredient puţină carne) aflată pe lista alimentelor interzise, ar fi răspuns cu o doză de umor conspirativ: "Rostiţi numele lui Allah deasupra ei!". Pentru ascetism nu avea deloc înţelegere, iar monahismul îl condamna ca fiind nefiresc. Musulmanii puteau să se bucure de toate plăcerile, dar cu măsură. Ca şi în celelalte religii, Mahomed a prescris credincioşilor anumite posturi, motivate în parte ca exerciţii de voinţă, în parte din raţiuni igienice.

La scurt timp după ce a sosit la Medina, Mahomed i-a văzut pe evreii stabiliţi acolo respectând cu stricteţe postul anual de *Iom Kipur* ("Marea Iertare"). În speranţa că evreii medinezi se vor converti la Islam, Profetul, devenit Legiuitor, a preluat postul de *Iom Kipur* ca îndatorire religioasă obligatorie pentru adepţii săi. Cum însă evreii nu au făcut pasul aşteptat de Mahomed, de a abandona mozaismul şi de a adopta Islamul, a strămutat postul în luna Ramadan. Timp de 29 de zile musulmanul trebuie să se abţină de la mâncare, băutură, fumat şi contacte sexuale pe tot timpul zilei. O dispensă este prevăzută pentru bolnavi, bătrâni, copii, călătorii extenuaţi după drumul parcurs, femeile gravide şi cele care alăptează. La căderea serii postul se întrerupe şi credincioşilor le este îngăduit să mănânce, să bea şi să fumeze. În perioada postului oamenii nevoiaşi lucrează ca de obicei; cei avuţi ocolesc însă rigorile postului, inversând alternanţa zi-noapte. Ziua, când trebuie să postească, dorm, iar noaptea, când restricţiile încetează, pot desfăşura, în voie, orice activitate.

Persoanele profund cucernice, pe lângă respectarea întocmai a regulilor prescrise pentru luna Ramadan, petrec ultimele zece nopţi ale postului în moschee. Tradiţia spune că într-una din aceste nopţi Allah i-a revelat lui Mahomed pentru prima dată Coranul. Şi cum nu se ştie care a fost noaptea din cele zece când a avut loc acest crucial eveniment, cucernicii le petrec pe toate zece în rugăciune, în locaşul de cult. În prima zi după Ramadan, musulmanii sărbătoresc sărbătoarea *Id al-Fitr* ("Terminarea Postului"). Se îmbăiază, se îmbracă în veşminte noi, se îmbrăţişează când se întâlnesc, fac daruri şi pomeni şi se roagă la mormintele rudelor răposate.

Pelerinajul la Mecca este cea de-a patra îndatorire religioasă obligatorie a musulmanilor. Pelerinajele la locurile sfinte fac parte din tradiţiile popoarelor orientale. Evreii se hrăneau spiritual cu speranţa că într-o zi vor vedea Sionul, iar arabii din perioada preislamică se simţeau atraşi de Caaba. Mahomed a preluat acest obicei, ştiind că ritualul se schimbă mai greu decât credinţa şi, probabil, pentru că el însuşi, aflat într-un soi de exil la Medina, trăia dorinţa de a revedea "piatra neagră" a cărei semnificaţie religioasă era adânc săpată în sufletele arabilor. În această idee, după ce Caaba a fost purificată de toate imaginile idolatre, a devenit locaşul lui Dumnezeu, iar musulmanilor le-a fost impusă îndatorirea ca măcar o dată în viaţă să întreprindă pelerinajul la Mecca.

Exploratorul englez Charles M. Doughty (1843-1926) relatează în cartea sa *Travels in Arabia Deserta*, publicată în 1888, desfăşurarea unui pelerinaj la Mecca. Cu o impresionantă putere de a suporta greutăţile unei călători prin deşert, convoiul de pelerini se îndreaptă spre Oraşul Sfânt prin nisipul încins, sub nemiloasa arşiţă a soarelui. Peste şapte mii de pelerini, unii pe jos, altă călare (pe cai, pe măgari sau pe catâri), cei bogaţi în baldachine, majoritatea legănându-se în scăunelele din spatele cămilelor, parcurg în jur de cincizeci de kilometri pe zi, iar când se apropie de o oază – chiar şi optzeci. Mulţi pelerini se îmbolnăvesc şi rămân pradă hienelor care urmăresc convoiul, sau mor lent, în condiţiile necruţătoare ale deşertului.

Ajunşi la Medina, convoiul face un popas mai lung, pentru ca pelerinii să se prosterneze, în Moscheea Profetului, la mormintele lui Mahomed, Abu Bakr şi Omar. În imediată apropiere de Mecca, caravana se opreşte şi pelerinii îşi întind corturile în afara zidurilor oraşului, căci oraşul este *haram*, sfânt. Aici pelerinii se îmbăiază, se îmbracă în veşminte albe fără cusături şi pornesc spre oraş în căutare de sălaş. Pe timpul şederii la Mecca ei trebuie să evite orice prilej de ceartă, să se abţină a avea relaţii sexuale şi, în general, a săvârşi fapte care pot fi considerate păcate.

În lunile destinate pelerinajului Oraşul Sfânt devine un furnicar de neamuri şi rase din cele mai diverse, dar care prin rugăciune şi ritual devin o comunitate desăvârşită dominată de un puternic sentiment de unitate şi împăcare. După ce se roagă în Marea Moschee, pelerinii poposesc la Fântâna Zemzem, a cărei apă, după tradiţie, a astâmpărat setea lui Ismael, fiul lui Avraam şi al sclavei egiptene Agar, considerat de Biblie şi de Coran arhistrămoşul poporului arab. Aici pelerinii beau apă din fântână şi mulţi îşi asigură o provizie de apă sfinţită pentru acasă. Următorul moment al pelerinajului, de fapt cel mai important, se consumă la Caaba, templul în interiorul căruia se găseşte "sfânta piatră neagră". Pelerinul înconjoară Caaba de şapte ori şi de fiecare dată sărută "piatra", făcând o plecăciune adâncă. În ciuda programului încărcat, mulţi pelerini îşi petrec noaptea pe treptele moscheii, unde, aşezaţi pe covorul de rugăciune, se roagă sau poartă discuţii cu sufletul împăcat de împlinirea pelerinajului pe care l-au făcut.

Pelerinajul la Mecca serveşte mai multor obiective majore ale Islamului. Ca şi pelerinajul evreilor la Ierusalim sau al creştinilor la Roma, sau la alte locuri considerate sacre, pelerinajul la Mecca contribuie substanţial la adâncirea credinţei şi la crearea unei stări de unitate spirituală în jurul aceloraşi valori şi aceloraşi comandamente religioase. În timpul pelerinajului se ajunge la o înfrăţire în duh între beduinii săraci din deşert, orăşeni bogaţi, berberi, negri africani, sirieni, perşi, turci, tătari, indieni mahomedani, chinezi şi alte multe neamuri care s-au convertit de-a lungul timpului la Islam. (Conform statisticilor ONU, din cele aproape 6 miliarde de locuitori ai planetei, 1,3 miliarde sunt musulmani. În 46 de state, musulmanii constituie populaţia majoritară. În urma masivului transfer de musulmani din fostele colonii în statele dezvoltate din Occident, după cel de-al doilea război mondial, s-a creat sintagma "Euro-Islam", care exprimă o realitate nu numai demografică, dar şi culturală, a cărei evoluţie nu a fost încă temeinic evaluată.)

În zilele noastre, condiţiile în care are loc deplasarea musulmanilor din locurile lor de baştină spre Oraşul Sfânt s-au schimbat total. Musulmanii nu mai ajung la Mecca după o călătorie epuizantă, străbătând Deşertul Arabiei, ci ajung la locul de pelerinaj călătorind cu avioane Boeing Jumbo-Jet, cu autocare cu aer condiţionat sau cu vapoare de croazieră, venind din toate colţurile lumii. Dar esenţialul, semnificaţia religioasă a actului, nu s-a schimbat. În Oraşul Sfânt, întregul ritual al îndatoririi pelerinajului se desfăşoară după aceleaşi reguli ca atunci când această îndatorire fundamentală a fost instituită.

Şi, în sfârşit, alături de îndatoririle fundamentale prevăzute de *Şaria* (codul de norme în care este sistematizată doctrina în baza căreia sunt reglementate toate aspectele vieţii musulmanilor ortodocşi), trebuie menţionat şi *djihadul* (războiul sfânt) ca o îndatorire de solidaritate în cadrul comunităţii. Concepţia despre fiinţarea lumii dedusă din *Şaria* este maniheistă: de o parte Binele, de cealaltă parte Răul. Această dihotomie corespunde celor două realităţi istorice: de o parte *Dar al-Islam* ("Casa Islamului"), componenta islamică a lumii, de cealaltă parte *Dar al-Harb* ("Casa Războiului"), restul lumii. Ori de câte ori existenţa Islamului este periclitată de o ameninţare din afară, musulmanul este dator să se angajeze cu toată puterea de dăruire, până la sacrificiul suprem, în *djihad*. Evenimentele dramatice din Palestina, în zilele noastre, dovedesc cât de adânc este înrădăcinată îndatorirea războiului sfânt în sufletul unora din membri comunităţii islamice, îndatorire nealterată nici de trecerea timpului, nici de progresele civilizaţiei contemporane.

Pelerinaj la Mecca

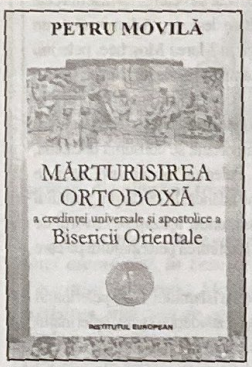

Petru Movilă, *Mărturisirea ortodoxă a credinței universale și apostolice a Bisericii Orientale*, ediție bilingvă, introducere ["Petru Movilă – un precursor al spiritului ecumenic modern"], text latin, traducere și note de Traian Diaconescu, Institutul European, seria "Romania Orientalis", Iași, 2001, 270 pagini.

Petru Movilă, Mitropolit al Kievului între 1633 și 1646, a redactat acest catehism celebru, devenit sursă fundamentală a teologiei dogmatice și simbolice a Răsăritului, în 1640, primind girul microsinodului de la Iași în 1642, iar pe cel al Patriarhiei ecumenice în 1643. Textul latinesc original a fost tot atunci tradus în greceşte. Traducerile românești de pînă acum (între care cea mai răspîndită a fost cea a lui Al. Elian, din 1981) fuseseră efectuate după transpunerea grecească a lui Meletios Syrigos. Acum avem textul tradus pentru prima oară direct din latineşte, într-o ediție de înaltă ținută științifică.

Dimitri Obolensky, *Un commonwealth medieval – Bizanțul. Europa de Răsărit (500-1453)*, traducere de Claudia Dumitriu, postfață de Nicolae-Șerban Tanașoca, Editura Crater, seria "Istorie – Opere fundamentale", București, 2002, 525 pagini.

Ilustrul bizantinolog, slavist și balcanolog de la Oxford, de origine rusă aristocratică, a publicat această lucrare de referință în 1971, propunîndu-și să urmărească îndeosebi iradierea modelului cultural și civilizațional bizantin în spațiul Europei sud-estice și răsăritene – fenomen complex, al cărui efect durabil a fost "unitatea în diversitate" a popoarelor din această arie a creștinătății, un loc aparte revenind vechii culturi românești, pe care autorul, în pofida acreditării cîtorva teze istorice false (*cf.* postfața, pp. 524-525), o prezintă cu înțelegere și căldură.

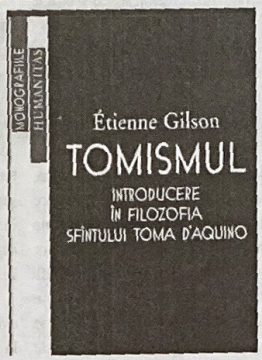

Étienne Gilson, *Tomismul. Introducere în filozofia Sfîntului Toma d'Aquino*, traducere de Adrian Niță [textul francez] și Lucia Wald [citatele din latină și greacă], Editura Humanitas, seria "Monografiile Humanitas", București, 2002, 562 pagini.

Această primă traducere românească a celei mai autorizate lucrări despre tomism a fost efectuată după a şasea ediție franceză (cea din 1964). Ca și *Filosofia în Evul Mediu* (tradusă la noi în 1995), monumentala carte a lui Étienne Gilson rămîne nedepășită pînă astăzi și esențială nu doar pentru cunoașterea lui Toma d'Aquino (principalul doctrinar oficial al catolicismului), dar și a întregii filosofii scolastice a Occidentului medieval, ba chiar și a temeiurilor curentului neotomist din Franța secolului trecut. Autorul urmărește filonul strict filosofic al gîndirii tomiste, perspectiva sa nefiind una teologică.

***** *Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința mărturisitoare*, crestomație, note și tablou bio-bibliografic de Răzvan Codrescu, Editura Christiana, seria "Apologii contemporane", București, 2002, 282 pagini.**

Apărut în prelungirea "Anului Paulescu", volumul reprezintă o premieră, prin faptul că adună la un loc atît scrieri *despre* N. C. Paulescu (semnate de Răzvan Codrescu, Dr. V. Trifu, Nichifor Crainic), cît și scrieri *de* N. C. Paulescu ("Suflet și Dumnezeu", "Ideea de Dumnezeu în știință", "Instinctele de natie și umanitate", "Remediile patimilor sociale", "Spitalul"), cititorul de astăzi avînd astfel la îndemînă acele texte care acoperă aproape integral concepția filosofico-științifică a descoperitorului insulinei, precum și informația esențială asupra vieții și activității sale.

Costion Nicolescu, *Cine se teme de Biserică? Articole și eseuri teologice*, carte editată cu binecuvîntarea Î. P. S. Părinte Bartolomeu [Anania], Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Editura Christiana, București, 2002, 236 pagini.

Este al doilea volum al reputatului publicist creștin, după cel intitulat *Spre o cultură liturgică* (1999). Pe coperta finală a noului volum, Dan C. Mihăilescu ("Omul care aduce cartea") scrie, între altele: "Costion Nicolescu, longilinul neliniștit, rostitorul catifelat, dar aspru la o adică, este un luptător blînd și, totodată, neînduplecat al lui Hristos, un pledant neconcesiv, fără fisură, al Ortodoxiei și un diplomat atent, delicat dar sever, al Bisericii române". Pe prima copertă a cărții este reprodusă una dintre celebrele *Candele* ale pictorului Horea Paștina, prieten apropiat al autorului.

Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente (1949-1989)*, studiu introductiv de Dennis Deletant, Editura Polirom, Colecția "Document", Iași, 2002, 582 pagini.

Marius Oprea (n. 1964), cercetător la Institutul de Istorie Recentă, ne oferă o primă investigație globală asupra Securității întreprinsă de un istoric profesionist, pe baza unei documentații impecabile (în limitele accesului actual). "*Banalitatea răului* – scrie Dennis Deletant, priceput la treburile noastre mai abitir decît noi înșine – reprezintă esența fenomenului totalitar din România comunistă. Prin volumul lui Marius Oprea este cîștigată prima luptă din bătălia cu adevărul despre Securitate". Îți vine să zici: mai bine prea tîrziu decît niciodată...

Dan Stanca, *Drumul spre piatră (roman)*, Editura Fundației PRO, colecția "Biblioteca Ziarului de Duminică", București, 2002, 282 pagini.

La scurtă vreme după *Pasărea orbilor* (volum recenzat în numărul de față), Dan Stanca ne oferă al unsprezecelea roman al său, pe a cărui copertă finală citim: "În romanul *Drumul spre piatră*, Dan Stanca evocă mai multe momente ale istoriei contemporane: revolta studenților chinezi din Piața Tien An Men, atentatele teroriste din Moscova anilor '90, instaurarea în Etiopia a dictaturii lui Mengistu Haile Mariam și, evident, revoluția română [adevărata obsesie a prozei sale]. Eroul [pe nume Traian Maioreanu] se află în Bruxelles, capitala eurocrației, și contemplă de aici spectacolul globalismului. Cu ce rezultate?". Primiți provocarea, citiți și veți afla.

Marcel Petrișor, *Drumuri întortocheate. Jurnal de călătorie în Asia, Europa și America de Nord*, Editura Junimea, 2002 [pe pagina de titlu e trecut anul 2001], 243 pagini.

După ce a dus la împlinire grava trilogie a experienței concentraționare (*Jilava. Fortul 13*, *Secretul Fortului 13*, *La capăt de drum*), ce-și așteaptă acum ediția franceză, Marcel Petrișor ne ispitește cu această carte "de vacanță", scrisă cu vioiciune și umor, de un observator mereu curios, atent la amănuntul picant sau semnificativ, îndrăgostit de spectacolul lumii, dar și înclinat spre meditația subtil clevetitoare. Autorul e "recidivist" în materie: pe vremuri publicase *Călătorie spre Soare-Răsare*, care acum se completează cu experiența postdecembristă, mai puțin exotică, dar mai vastă – centrul lumii rămînînd însă tot Ocișorul părintesc, unde se descîlcesc toate "drumurile întortocheate"...

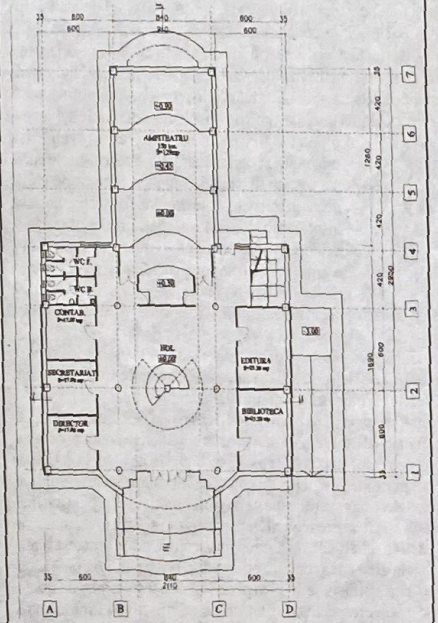

PLAN PARTER SCARA 1:200

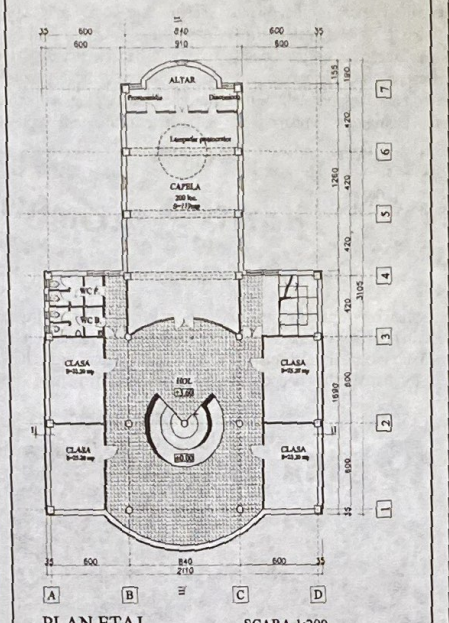

PLAN ETAJ SCARA 1:200

ASOCIAȚIA MEDICALĂ CREȘTINĂ «CHRISTIANA»

Șos. Pantelimon, nr. 27, sector 2, București; E-mail: chr@mediasat.ro

INITIATIVA ÎNFIINȚĂRII: un grup de medici și preoți ortodocși din București.
ANUL ÎNFIINȚĂRII: 1990.
TEMEIUL STATUTAR: asociație creștin-ortodoxă de caritate: acordă asistență medicală, socială și spirituală; promovează conceptul de **medicină creștină**.

REALIZĂRI PÂNĂ ÎN PREZENT

- 27 de filiale în România, cu învățământ medical preuniversitar (peste 10.000 de absolvenți și 5.000 elevi în curs de școlarizare);
- sponsorizarea a o sută monahii și elevi săraci pentru efectuarea studiilor de medic și asistent medical;
- editură profilată pe teme medicale și teologice (peste 50 titluri de carte editate);
- a inițiat și sprijinit substanțial înființarea a trei mănăstiri, dintre care două cu slujire medicală;
- a organizat 12 simpozioane și numeroase schimburi de experiență, în țară și străinătate, pe teme medicale și de filantropie.

IMPASUL ACTUAL AL ASOCIAȚIEI

În București, activitatea Asociației, în principal a școlii și a editurii, se desfășoară într-o clădire închiriată, provizorie, improprie, motiv pentru care există riscul ca Ministerul Educației și Cercetării să nu mai acorde școlii avizul de funcționare.

Pentru construirea unui sediu propriu, conform proiectului anexat, Asociația are nevoie de cca 140.000 dolari SUA.

Vă rugăm să contribuiți, în limita posibilităților, la acest proiect.

Cu recunoștință,
Dr. Pavel Chirilă

Persoane de contact: **Dr. Pavel Chirilă**, președinte al Asociației (tel: 4915133); **Prof. Elizeta Dincă**, director al școlii (252 05 17); **Biol. Nicoleta Macovei**, manager al școlii (tel: 448 03 07).

Cont în valută:
ROMANIAN BANK FOR DEVELOPMENT GSG
Bucharest Branch
4 Doamnei Street, 3 District Bucharest, Romania

Account: **S410251100296130457**
Code Swift: **BRDEROBU**
Titular cont: **A.F.M.C. CHRISTIANA** (Șos. Pantelimon, nr. 27, sector 2, București, cod postal 73381)

răzvan codrescu

PRIMENIRE

Cît de cumplite vremile s-or face,
samînța slavei va răzbi prin ele
și din țărîna viselor sărace
vom crește pînă dincolo de stele.

Vom năpîrli, ca șarpele, de piei
și vom renaște-n trup de primăvară,
frumoși și veșnici ca un neam de zei,
arzînd de duh și dînd pe dinafară.

Pieri-vor mulți, dar birui-va Firea
și-n rămășita lumii, la soroc,
va prisosi, năvalnică, iubirea;
s-or primeni stihiile prin foc
și-ntru lumina slavei ne-nserate
din prea puțin s-o face plinătate.

APROAPE PSALM

Muncit de greaua vremilor corvoadă,
îmi reazăm șimpla pe un dîmb de seară
și vin socoată visele să-mi ceară
că le-am lăsat mereu mai jos să cadă.

Din duh și pînă-n carne-s numai sfadă:
cruțat de-un colț, mă sfîșie o gheară,
scobor în somn și urc în veghe iară,
mă sfarm bucăți și iar m-adun grămadă...

Ascultă, Doamne, zdreanța mea de rugă
și pică-n mine mirul păcii tale,
cînd limba morții ca pe-un psalm mă-ndrugă;
păcatul meu de-a fîncezi pe cale
tu trece-l cu vederea și mi-arată,
c-un braț de cruce, noima mea uitată.

CÎNTECUL LUI IOSIF

Marie, îndelung lumina mea,
e început, dar nu-i sfîrșit în tine,
căci ai rămas cu cerurile grea,
și-n loc de sînge, duh îți curge-n vine.

Mi-a spus azi-noapte îngerul, în vis,
să nu cîrtesc, că taina ta e mare...
De mă-ndoii, nu voi ceresc zapis,
ci numai omenească ta iertare.

Tăcînd pios și așteptînd sorocul,
mă lasă doar în ochii tăi să cat
și să-mi citesc în fundul lor norocul
de-a nu fi fost femeie și bărbat,
căci doar din jertfa firii răstignite
se face sorb iubirea și ne-nghite!

SIC TRANSIT...

Am vrea să fie toate cum au fost
și să dureze, vreme după vreme,
dar anii, ca o haită de blesteme,
dau iama iar și pradă rost cu rost.

De colții lor și dragostea se teme,
că nu-i struneși cu rugă, nici cu post,
nici nu-i de ei vreun loc de adăpost,
ci-n gheara lor făptura-ntreagă geme.

E-n lumea ta atîta frumusețe
că ochii, Doamne, uneori ne dor,
dar pus-ai timpul minte să ne-nvețe,
cu șarpele dintîi ispititor,
ce fel lucrează cele prea semețe,
de bunăvoie, la risipa lor.

sonete inedite

Editura
PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor șef),
Demostene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacție), Marcel PETRIȘOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacției: 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 069/422536

Tehnoredactare computerizată
"PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L
Printing Company

RECVIEM PENTRU ROMÂNIA

Cunoscut nu doar ca romancier, dar şi ca eseist şi cronicar cultural, atras deopotrivă de studiile tradiţionale şi de ortodoxia creştină, cu respect pentru tradiţie, dar nu lipsit de simţul modernităţii, Dan Stanca face, într-o generaţie de lejeritate postmodernistă, figură de "nebun înţelept" (mai degrabă dostoievskian decît cervantesc), certînd cu discreţie şi smerenie, adeseori parabolic şi profetic, o lume care se refuză nu doar esenţialului, ci şi firescului. Responsabilităţii civice, pe care o exaltă fariseic suficienţa contemporană, Dan Stanca înţelege să-i opună o responsabilitate mai degrabă mistică, necrezînd în consistenţa interioară a unei lumi fără Dumnezeu. În plan politic, această poziţie principială nu s-ar putea traduce decît într-o opţiune de dreapta, dar autorul refuză îndeobşte futilitatea politicului, ca şi orice militantism exterior şi conjunctural. Pariul cu existenţa, la nivel individual şi comunitar, se pierde sau se cîştigă pe un alt plan, de adîncime metafizică şi de extensiune transistorică.

Pasărea orbilor (Ed. Albatros, Buc., 2001) este al zecelea roman al lui **Dan Stanca** (unul dintre puţinii autori actuali la care prolificitatea nu ajunge să diminueze substanţa epică sau ideatică). Mai mult decît în celelalte romane, autorul pariază aici pe latura profetică şi vizionară, cu o gravitate camuflată sub spectrul ironiei amare şi cu un realism bîntuit de imixtiunea fantasticului sacralizat. Cu o structură narativă deopotrivă complexă şi flexibilă, în care firele epice şi planurile temporale se întretaie uneori derutant, romanul poate aminti, în detalii, de ficţiunile fantastice ale lui Orwell (evocat şi direct, de mai multe ori, ca un fel de *Founding Father* al apocalipticii totalitare), M. Bulgakov, Eliade sau Borges, dar ansamblul rămîne foarte personal, de un autohtonism aproape hiperbolizat, pe un fond de sensibilitate patetic-crepusculară, în subtilă şi foarte liberă cheie creştină (*orbirea* faţă de lume ca virtute mîntuitoare, electţiune sacră şi arvună a clarvederii viitoare)[1]. Personajele se (auto)construiesc treptat, din fluxul memoriei, rămînînd sumare în latura exterioară, dar bine conturate lăuntric, aparenta inconsistenţă sau incoherenţă psiho-comportamentală ţinînd de criza de fond a unor conştiinţe vulnerate, de contextul confuz al devenirii lor, precum şi de ireductibilul miez iraţional al umanului. Paradoxul este îndeobşte deliberat, transformat în notă definitorie minimală a tuturor ipostazelor unei lumi destructurate (care nu-i "lumea pe dos" a discursului baroc, ci o lume *pervertită pe faţă*, în realitatea ei pe cît de brută pe atît de banală, în cotidianul ei cenuşiu şi abulic). Deşi proiectată într-un viitor relativ apropiat şi zugrăvită în tuşe îngroşate, lumea aceasta este atît de organic şi de inconfundabil *a noastră* încît cruda ei autenticitate dă fiori pe şira spinării şi invită la o meditaţie gravă, de tensiune patapieviciană. Dan Stanca este un Patapievici cu recuzită românească, împingînd radiografia "omului recent" (în localizare românească) pînă la consecinţele ei ultime, eschatologic-patibulare. Eseistul Horia-Roman Patapievici şi romancierul Dan Stanca (*Omul recent* şi *Pasărea orbilor* au apărut la interval de doar cîteva săptămîni) se întîlnesc în "reacţionarismul" lucidităţii asumate, lansînd *mutatis mutandis* acelaşi S.O.S. şi sugerînd aceeaşi urgenţă exorcizatoare.

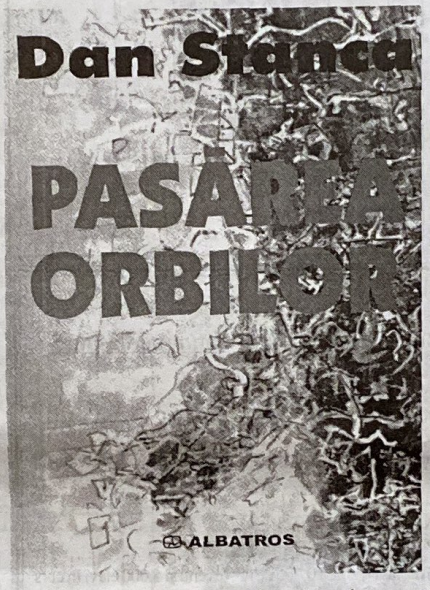

Închipuind România anilor '30 ai noului secol (în opoziţie voalat polemică, aş zice, cu imaginea "aurită", de *belle époque*, a anilor '30 *ai* secolului trecut), *Pasărea orbilor* nu este o ficţiune în sensul clasic, ci aduce mai degrabă cu obiectivitatea unei prospecţii de tip computerizat, în care datele introduse duc în chip necesar la o anume configuraţie. Viitorul acesta monstruos rezidă întreg în datele prezentului, dincolo de orice invenţie sau alegorie. Purtăm *genetic* în noi acest potenţial care se va actualiza *aşa şi nu altfel*, dacă nici o schimbare esenţială (de ordin uman sau divin) nu va abate pe un alt făgaş procesele în curs. Autorul devine astfel straniul cronicar *avant la lettre* al unui viitor pe care ni-*l* pregătim iresponsabil de peste 50 de ani (post-comunismul nefăcînd, la o analiză mai atentă, decît să adîncească tragicomic disoluţia comunistă, în cercul vicios al aceleiaşi paradigme ideologice de stînga, pe noul pat procustian al "politicii corecte"[2]).

Sîntem introduşi din capul locului într-un peisaj urban dezolant, în care Blocul (reprezentare simbolică de tip ciclopic a universului uniform şi uniformizator al "blocurilor de locuinţe") tronează lugubru printre maidane şi dugheni. La ultimul etaj, pe o bandă roşie *lată de un metru*, stă scris cu litere mari şi crăcănate: "Trăiască minorităţile!" (*lozinca* ce revine ca un leit-motiv al romanului). Din haosul împrejmuitor răzbat muzici ţigăneşti, damf de cărnuri fripte şi duhori de mlaştină. Bucureştiul a ajuns capitala unei Românii pestriţe, agonice şi cuminţi (toată lumea ne laudă pentru pacifismul şi toleranţa cu care *am* clasat, prin asumată sinucidere naţională, problemele interetnice şi teritoriale!), un fel de ghenă resemnată a unui vast *conglomerat globalist*, unde "minorităţile" dominante (ţiganii şi homosexualii) fac legea, iar "majoritatea" subzistă anonim şi acultural, ca o turmă castrată, într-o mentalitate autist-individualistă şi într-un spaţiu semi-ghetoizat; pe bisericile goale creşte muşchiul (*metaforă* a uitării nepăsătoare), iar muzeele au căpătat statutul unor depozite suspecte de simboluri reacţionare (ca unele ce conservă inerţial trecutul şi "falsele" axiologii tradiţionale). Am pierdut demult Ardealul: *nu ni l-a răpit nimeni*, ci l-am cedat singuri, prin referendum, suspectîndu-ne, bîrfindu-ne şi împroşcîndu-ne cu insulte unii pe alţii, peste "gardul" secesionist al Carpaţilor. Lumea se aprinde şi se stinge la fel de repede, la obscure sau insidioase *sugestii* mediatice, altminteri putrezind curent în plictiseală, indiferenţă şi vulgaritate. Aproape nimeni nu mai are ambiţia "înţelegerii", nici naivitatea "idealurilor", mai ales după ce s-a pus în funcţiune şi "Scutul spaţial", super-detector care amendează *prompt* orice "gînd reacţionar", ca un fel de *Deus ex machina*, la graniţa dintre omenesc şi demonic.

Personajele *centrale* sînt Miranda Franga Paulescu (descendentă *din familia* doctorului N. C. Paulescu, marele savant "reacţionar", femeie complexă şi punitiv însingurată, trecută de 50 de ani şi conformată lăuntric de pretenţia "sîngelui albastru", a *noblesse* diferenţiatoare pe fondul mitocăniei ambientale) şi Constantin Velicu (bărbat în jur de 35 de ani, descendent *din familia* unui *fost securist* pocăit pe jumătate, Costi este, la rîndul *lui*, *un* neliniştit şi un solitar, marcat parcă de o ereditate vinovată – şi cu atît mai dornic de o "eliberare" esenţială). Cuplul platonic şi iniţiatic, alcătuit dintr-un bărbat încă tînăr şi o femeie mult *mai* în vîrstă, constituie un fel de paradigmă obsesivă în proza lui Dan Stanca (cu posibile conotaţii simbolice în cheie guénoniană sau eliadiană, dar şi freudistă sau weiningeriană). Cei doi se refugiază "anamnetic" de pe orizontala prezentului pe verticala trecutului, cu o sensibilitate mai degrabă noetică decît lirică. Dialogurile lor, alternînd factologia cu hermeneutica, refac analitic atît două destine personale tainic înlănţuite, cît şi destinul unei lumi crepusculare. În ultimă instanţă, dincolo de relativa dihotomie subiectiv-obiectiv, devenim martorii unei aventuri a umanului în oglinzi paralele. Treptat, firele epice ale trecutului se adună într-un prezent pe cît de dezambiguizant pe atît de fatal: dacă rememorarea însufleţeşte şi dă consistenţă, imediatul pradă şi ucide. Cei doi protagonişti vor sfîrşi lapidaţi, într-o lume care nu suportă luciditatea şi nealinierea ("Nu ne iubiţi, paştele mamei voastre!" – *le* strigă cu dezgust un tuciuriu cu fruntea de două degete, înainte de aruncarea primei pietre. "Duşmani ai poporului, asta meritaţi!").

"Scutul spaţial" (întruchipare teribilă a "obiectivităţii proaste") face parte din logica acestei lumi: "Inventatorii scutului spaţial erau doi băieţi de treabă, relativ tineri, în jur de 40 de ani, foarte decenţi şi modeşti, cu domiciliul stabil în Noua Anglie, într-o zonă puritană (deşi puritanismul era o problemă cam depăşită, de manual), cu familii numeroase şi tabieturi precise, care nu păreau deloc tulburaţi de gloria ce bîzîia în jurul lor [...]. O dată pus pe orbită, scutul fusese ghidat să survoleze acele regiuni ale planetei despre care se ştia că nu sînt chiar sigure [...]. Cu atît mai mult cu cît aceste regiuni se caracterizau şi prin prezenţa unor intelectuali dificili, nu tocmai împăcaţi cu noua ordine a lumii [...]. În asemenea condiţii, orice autor, orice gînditor, pînă şi un poet insignifiant, se aflau în pericolul de a fi suprimaţi de razele ucigaşe ale respectivului scut, din simplul motiv că, în momentul scrierii unui poem, autorul putuse fi ispitit de idei reacţionare, subversive, ulterior corijate, dar, luînd în considerare excesiva sensibilitate a scutului şi capacitatea lui de reacţie extrem de rapidă, acesta nu întîrzia să acţioneze, nemaişteptînd formularea *nici* unei autocritici, şi-l lichida rapid pe bietul şi inocentul autor. «Dar e el chiar atît de *inocent*?» – se întrebau cei severi, vajnici apărători ai integrităţii noilor vremuri. «Să fim serioşi, domnilor! Scriitorii nu au fost niciodată atît de inofensivi pe cît au vrut să pară şi, în consecinţă, lichidarea lor prin acest dispozitiv ultraperfecţionat de depistare a gîndurilor şi intenţiilor subversive este un *lucru* inspirat şi necesar»..." (pp. 229-230).

Dincolo de pozitivismul informaţiei oficiale, în jurul scutului pluteşte însă o aură de *mister* terorizant şi *straniu* ambiguitate. La *sfîrşit ni se rezervă* marea revelaţie; asemenea *Sfîntului* Ştefan, Costi are o ultimă viziune, dar cu sens răsturnat: "Într-o fracţiune, într-o fracţiune a fracţiunii, care dură însă cît o eternitate, avu viziunea întregului glob pămîntesc [...], iar *atunci*, după ce ochii se obişnuiră cu *halou*l ceţos, care începet *începea* să se destrame, văzu [...] scutul spaţial şi groaza îi coborî pe figură [...]. Era o reţea deasă, o plasă de oţel cu ochiurile strîmte şi strîns ţesute, care îmbrăca mingea pămîntului *cu o za* circulară. Filamentele care formau reţeaua erau negre, de un negru smoliţ, în contrast cu atmosfera albăstrie, părînd cu *atît mai hidoase*, ca tentaculele lungi ale *unui* păianjen [...]. Bun aceasta nu era *totul*. În nodurile care ţeseau plasa luceau aceiaşi ochi apoşi, urduroşi, bovini, galbeni, ochii monstrului de care îi povestise ţiganca şi care acum, fixaţi în toate punctele reţelei, îşi îndreptau halucinant privirile spre pămînt, spre locuitorii lui pe care, în sfîrşit, îi avea la cheremul său" (pp. 238-239). Atunci Costi, dumirit şi cutremurat, izbucni *cu* disperare (*vox clamantis in deserto*): "Treziţi-vă, nesimţiţilor! Nu e nici un scut spaţial, nici o invenţie a americanilor. E doar el, *cu* numele codificat *Mioriţa*, monstrul născut aici la noi, în Călăraşi, Teleorman, care mînca fleici grase în Joia şi Vinerea Mare şi care, de *cînd* a deschis ochii, a dorit dărîmarea bisericilor şi a palatelor, ca să trăim toţi în cazărmi şi în grajduri. Treziţi-vă, ticăloşilor!". Aşadar, îndărătul întregului scenariu pozitivist, stă nimeni altul decît cel pe care Viorica, ţiganca bătrînă (*pitorească* "preoteasă" a infernului), *i-l* evocase cîndva ca pe ex-securistul ce concepuse experimentul Piteşti şi apoi se strămutase în Occident, spre a-şi desăvîrşi acolo, cu mijloace *noi* şi mai sofisticate, acţiunea distructivă ("Gata, mi-a spus, plec! Nu mai e nimic de făcut în ţara asta. [...] Trebuie neapărat să mă duc la *americani*, ruşii nu mai au nici ei nici o putere! [...] E păcat de ştiinţa aia a americanilor, că nu fac nimic cu ea! Ei *au* nevoie de unul ca mine, care să ştie s-o direcţioneze [...] *Viorico*, fug la americani, mă prefac că sînt *anti*comunist, dar în realitate o să-i învăţ pe prostovani că de abia de acum *încolo* se construieşte comunis*mul* [...]: nu burta goală, minciuna şi *gulagul*, ci burta plină, uitatul de *dimineaţă* pînă seara la televizor şi scuiparea pe cuvînt, astea sînt *comunismul* adevărat!" – p. 227).

Rezultă limpede că nu mitul *Mioriţa* (cinică *ironie* onomastică!), artizanul tuturor "reeducărilor" teofobe şi antropofobe[3], se *identifică* structural cu Antihristul însuşi, întruparea apocaliptică a *Diavolului* – care, *nota bene*, e român neaoş, progenitura *infernală* pe care o clocim demult în falsa noastră înţelepciune ("Fă-te frate cu dracul pînă treci puntea!"), în resemnările şi compromisurile noastre istorice, în gregarismul nostru larvar! Trebuie să recunoaştem că de la "ţara lui Dracula" la "ţara *lui* Antihrist" drumul n-*ar fi* nici prea lung, *nici* prea ocolit...

Romanul se încheie în nota acestei negre profeţii, cu imaginea celor două cadavre întinse pe maidanul însîngerat, dar spălate apoteotic de ploaia curăţitoare trimisă de Domnul peste ele. Iar speranţa, ca o pasăre renăscută din propria ei cenuşă, îşi deschide aripile de taină în ultimul pasaj, cu făgăduinţa înfiorată a unui eon auroral, strălucind dincolo de opacitatea istoriei: "Poate undeva, dincolo de plasa scutului, în profunzimea cerului, se slujea o liturghie a păsărilor şi a diamantelor, în care un copil subţire, îmbrăcat în haine albe, scînteietoare, ţinea Sfîntul Potir deasupra căruia flutura eşarfa vederii fără moarte... Cosmosul e clădit din trei cuvinte. Dacă vi le-aş spune, m-aţi omorî cu pietre şi pietrele s-ar transforma în foc... Şi nu s-au transformat..."

Răzvan CODRESCU

1. Pentru motivul simbolic al "păsării orbilor", care a dat şi titlul *romanului*, a se vedea mai ales *pp. 194-196*.

2. Această continuitate perversă este sugerată şi prin sinistrul *personaj* cu numele de cod *Mioriţa* (vezi mai jos), mintea diabolică emigrată din *Răsărit* în Apus, dinspre falimentarul *comunism* rus spre înfloritorul "comunism american" (o, cîtă indignare a produs d-*l* Patapievici utilizînd această sintagmă!).

3. Să *fi* avut Dan Stanca în minte abruptă aserţiune a lui H.-R. Patapievici că "abia cînd privim spaţiul mioritic ca anticameră a *fenomenului* Piteşti, gravitatea chestiunii specificului naţional este cu adevărat pusă"?